

1000+1

Συναντήσεις

Ειδικό αφιέρωμα

K.E.L.A.L.P.

Κέντρο Ελληνικής και Αραβικής Λογοτεχνίας και Πολιτισμού
Center of Greek and Arabic Literature and Culture
مركز الأدب اليوناني والعربي

2021

Culture
polis

Χίλιες και μια...συναντήσεις

Ειδικό αφιέρωμα

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΡΑΒΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Εκδόσεις CulturePolis

Αθήνα | Κέρκυρα | Θεσσαλονίκη

T: +30 6980 824 389

E: secretariat@culturepolis.org

Κέντρο Ελληνικής και Αραβικής Λογοτεχνίας και Πολιτισμού

Καμάρα | Κέρκυρα | 49084

T: +30 6980 824 389

E: kelalp@culturepolis.org

Επιμέλεια περιεχομένου αφιερώματος:

Πέρσα Κουμούτση

Εκδοτική/Γραφιστική επιμέλεια αφιερώματος:

Ξανθίππη Κοντογιάννη

Ελευθερία Καραμήτρου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού

Το παρόν αφιέρωμα αποτελεί παραδοτέο του έργου «Χίλιες και μια...συναντήσεις» που υλοποιήθηκε υπό την αιγίδα και την ευγενική χορηγία του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού της Ελλάδας.

Περιεχόμενα

Πρόλογος	6
Λίγα λόγια για το έργο	7
«Μια πόλη μια αφήγηση»	8
Ισίδωρος Ζουργός.....	9
Βιογραφικό Σημείωμα.....	9
Αμίλιος Σολωμού.....	14
Βασίλης Βαφέας.....	19
Τάρεκ Ιμάμ.....	23
«Φιλοξενώντας τον άλλο στις αφηγήσεις μας»	30
Στέφανος Γανώτης.....	31
Άννα Κοντολέων	35
Μαριέττα Κόντου	39
Αργυρω Πιτίνη	43
«Ιστορικές και Πολιτισμικές διαδρομές στη Μεσόγειο».....	47
Θεόδωρος Γρηγοριάδης.....	48
Αλέξανδρος Καζαμίας.....	51
Κώστας Κωνσταντάτος	55
Μαρία Παπαδήμα	59
Κώστας Φέρρης.....	62
ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΟΣ.....	66
ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΡΑΒΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ	67

Πρόλογος

Το συγγραφικό έργο των Ελλήνων καλλιτεχνών είναι πλούσιο και περιεκτικό· πηγή έκφρασης των συναισθημάτων, των σκέψεων και των προβληματισμών του ανθρώπου για την κοινωνία του σήμερα. Ωστόσο, η προσβασιμότητά της σύγχρονης ελληνικής συγγραφικής δημιουργίας από ξένους αναγνώστες συνιστά για τον δημιουργό της χώρας μας ένα κρίσιμο ζήτημα. Έτσι ο κύκλος εκδηλώσεων “Χίλιες και μια...συναντήσεις” γεννήθηκε από την ανάγκη προώθησης της ελληνικής λογοτεχνίας και δημιουργίας ως μέσο διαπολιτισμικού διαλόγου στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Μεσογείου και κυρίως τις Αραβικές χώρες. Μέσα από τρεις διαφορετικές εκδηλώσεις δώδεκα (12) επιλεγμένοι Έλληνες συγγραφείς συστήθηκαν στο ελληνόφωνο και αραβόφωνο κοινό και ανέδειξαν το έργο τους ως μέσο διαλόγου και κατανόησης του “άλλου”.

Ο κύκλος των εκδηλώσεων “Χίλιες και μια...συναντήσεις” εντάχθηκε στις δραστηριότητες της CulturePolis στο πλαίσιο του ομώνυμου εγκεκριμένου και επικουρικά χρηματοδοτούμενου έργου από το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού της Ελλάδας και πραγματοποιήθηκε με τον συντονισμό του Κέντρου Ελληνικής και Αραβικής Λογοτεχνίας και Πολιτισμού - Κ.Ε.Α.Α.Π. της CulturePolis. Μια πρωτοβουλία με δράσεις που επικεντρώνονται στα ίδια αυτά θέματα με έμφαση στην προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου ανάμεσα στην Ελλάδα και τις αραβόφωνες χώρες της Μεσογείου και της ευρύτερης περιοχής του αραβικού κόσμου.

Όλες οι εκδηλώσεις διεξήχθησαν σε δυο γλώσσες με παράλληλη μετάφραση από τους Χάλεντ Ραούφ και Πέρσα Κουμούτση. Βρίσκονται διαθέσιμες στο κανάλι του Κ.Ε.Α.Α.Π. στο [Youtube](#) καθώς και στον αναβαθμισμένο [ιστότοπο](#) του.

Η ομάδα του Κ.Ε.Α.Α.Π

Κέρκυρα 31/12/2021

Λίγα λόγια για το έργο

Πώς να απλωθούν η ιστορία, οι τέχνες, ο πολιτισμός, οι εικόνες, οι ήχοι μιας χώρας... της χώρας μας... στα μάτια ενός κόσμου που ελάχιστα γνωρίζει για το παρόν μας;

Το συγγραφικό έργο των Ελλήνων καλλιτεχνών είναι πλούσιο και περιεκτικό· πηγή έκφρασης των συναισθημάτων, των σκέψεων και των προβληματισμών του ανθρώπου για την κοινωνία του σήμερα. Εκφράζει την πηγαία αγωνία για τα κοινωνικά και υπαρξιακά αδιέξοδα του σύγχρονου δυτικού ανθρώπου και αναδύεται από εμπειρίες και βιώματα, κοινά σε όλον τον κόσμο. Συγγραφείς – ταξιδιώτες οι σύγχρονοι Έλληνες, με μια οπτική που προσδοκά να ζυμωθεί με εκείνη των άλλων λαών και δημιουργών.

Με το έργο «Χίλιες και μια...συναντήσεις», το Κ.Ελ.Α.Λ.Π. ανοίγει ένα παράθυρο στον εξωτικό κόσμο της Ανατολής και συστήνει τους καλλιτέχνες μας και το έργο τους, επικοινωνώντας την ματιά και την θέση του σύγχρονου ελληνικού πολιτισμού για την κοινωνία του σήμερα.

Στο πλαίσιο του έργου πραγματοποιήθηκαν τρεις (3) διαδικτυακές εκδηλώσεις, με δυνατότητα παράλληλης μετάφρασης στα αραβικά, στις οποίες παρουσιάστηκε ενδεικτικό έργο από δώδεκα (12) Έλληνες δημιουργούς. Το υλικό των εκδηλώσεων είναι διαθέσιμο στο ειδικό αφιέρωμα που εκδόθηκε με το πέρας του έργου καθώς και στον αναβαθμισμένο ιστότοπο του Κ.Ελ.Α.Λ.Π.

Το έργο «Χίλιες και μια...συναντήσεις» υλοποιήθηκε το 2021 υπό την αιγίδα και την ευγενική χορηγία του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού της Ελλάδας.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού

Πρώτη εκδήλωση

«Μια πόλη μια αφήγηση»

Τρίτη 5 Οκτωβρίου 2021

18.00 μ.μ.

Άραγε πως αναδεικνύεται μια πόλη σε ένα καλλιτεχνικό ή πεζογραφικό έργο; Σε ποιο βαθμό μυθοποιείται ή απομυθοποιείται ένας τόπος, τελικά όταν μεταφέρεται στο χαρτί ή στον κινηματογράφο, στην τέχνη γενικότερα; Και ποιες είναι οι διαφορές ανάμεσα στην αλήθεια και την επινόηση; Η ρεαλιστική αποτύπωση ενός τόπου δεν είναι πάντα εφικτή, άλλοτε πάλι δεν είναι το ζητούμενο και πως η διαφορά ανάμεσα στην αλήθεια και την ψευδαίσθηση, όπως θα ακούστε και παρακάτω είναι αυτή που καθορίζει τελικά τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά ενός τόπου, μιας πόλης εν προκειμένω. Η πρώτη συνάντηση με θέμα “Μια πόλη, μια αφήγηση” έφερε κοντά μας τρεις σημαντικούς Έλληνες δημιουργούς και έναν Αιγύπτιο που ανέδειξαν με το έργο και μέσα από την καλλιτεχνική/λογοτεχνική τους ματιά εμβληματικές πόλεις της Ελλάδας και της Μεσογειακής Λεκάνης.

Συμμετείχαν οι Έλληνες δημιουργοί:

Ισίδωρος Ζουργός (πεζογράφος), Βασίλης Βαφέας (σκηνοθέτης), Αιμίλιος Σολωμού (πεζογράφος), και ο Αιγύπτιος Τάρεκ Ιμάμ (πεζογράφος).

Παρακολούθηση της εκδήλωσης στο Youtube [εδώ](#).

Ισίδωρος Ζουργός.

Βιογραφικό Σημείωμα

Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη, σπούδασε παιδαγωγικά και υπηρέτησε στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Έχει συνεργαστεί με διάφορα περιοδικά δημοσιεύοντας ποίηση και πεζογραφία, καθώς και βιβλιογραφικά κριτικά σημειώματα. Έχει συγγράψει πολλά βιβλία που έλαβαν διακρίσεις επίσης ασχοληθεί με θέματα διδασκαλίας της λογοτεχνίας στο δημοτικό σχολείο και ιστορίας της εκπαίδευσης. Το βιβλίο της «**ΑΝΕΜΩΛΙΑ**» μυθιστόρημα, από τις εκδόσεις Πατάκη 2011 κέρδισε το (Βραβείο Αναγνωστών 2011 του Ε.ΚΕ.ΒΙ) το βιβλίο του «**ΛΙΓΕΣ ΚΑΙ ΜΙΑ ΝΥΧΤΕΣ**» μυθιστόρημα από τις εκδόσεις Πατάκη 2017 (Βραβείο περιοδικού *Κλεψύδρα* για το 2017) «**ΣΚΗΝΕΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΒΙΟ ΤΟΥ ΜΑΤΙΑΣ ΑΛΜΟΣΙΝΟ**» μυθιστόρημα από τις εκδόσεις Πατάκη 2014 (Ειδικό Βραβείο βιβλιοπωλείων Public 2015) το « **ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΑΥΤΟΥ ΨΥΧΗΣ** » είναι το μυθιστόρημα, που θα εκδοθεί τον Οκτώβριο του 2021 από τις εκδόσεις Πατάκη. Είναι μέλος της *Εταιρείας Συγγραφέων* και της *Εταιρίας Λογοτεχνών Θεσσαλονίκης*.

Εισήγηση Ισίδωρου Ζουργού στην εκδήλωση «Μια Πόλη μια αφήγηση»

«Αμήχανος θηματισμός», Η Θεσσαλονίκη μέσα από τις σελίδες μιας αφήγησης

Η Θεσσαλονίκη των αρχών του 20^ο αιώνα ήταν ένα κοσμοπολίτικο λιμάνι, μια πολύγλωσση πόλη με κατοίκους και από τις τρεις βασικές θρησκείες της Μεσογείου, εβραίους, μουσουλμάνους, ορθόδοξους χριστιανούς αλλά και πολλούς καθολικούς, εμπόρους περισσότερο από τη δυτική Ευρώπη. Στις αρχές εκείνου του αιώνα η πόλη κόντευε να συμπληρώσει πέντε αιώνες οθωμανικής κυριαρχίας όμως είχε καταφέρει να αναδειχθεί σε σημαντικό κέντρο της παρακμάζουσας αυτοκρατορίας. Έχοντας μπει τις προηγούμενες δεκαετίες σε τροχιά οικονομικής ανάπτυξης, διέθετε μια ακμάζουσα αστική τάξη, η οποία και άφηνε στο πρόσωπο της πόλης το αποτύπωμά της. Χάρη στο εμπόριο, τη ναυτιλία, τις βιοτεχνίες, ακόμη και βιομηχανίες, είχε κάνει αισθητή την παρουσία της με καινούρια δημόσια κτίρια και μια εκθαμβωτική συνοικία γεμάτη πολυτελείς μονοκατοικίες και επαύλεις, τη *συνοικία των Εξοχών*.

Η συνοικία αυτή αποτελεί και τον βασικό τόπο όπου εξελίσσεται το μυθιστόρημά μου με τίτλο *Λίγες και μία νύχτες*. Η αρχιτεκτονική στις *Εξοχές* ακολούθησε τον εκλεκτικισμό, έναν σύμμεικτο αρχιτεκτονικό ρυθμό που θυμίζει Δύση και Ανατολή ταυτόχρονα. Οι επαύλεις αναδεικνύουν τον διττό χαρακτήρα της πολιτισμικής φυσιογνωμίας της πόλης, την ταλάντωση ανάμεσα στα ήθη της Ανατολής αλλά και στο γοητευτικό κάλεσμα της ελαύνουσας Δύσης, η οποία με αιχμή κυρίως την τεχνολογία πρόβαλλε το όραμα του καινούριου κόσμου. Στο *Λίγες και μία νύχτες* η αμήχανη ταυτότητα της πόλης αποτυπώνεται όχι μόνο στα κτήρια αλλά και στους μυθιστορηματικούς χαρακτήρες που το πλαισιώνουν... .

Σε αυτήν την πόλη με τις ρευστές ταυτότητες συμβαίνει τον Απρίλιο του 1909 ένα ασυνήθιστο ιστορικό γεγονός. Φθάνει στη Θεσσαλονίκη αθόρυβα, σχεδόν μυστικά, ένας διάσημος επισκέπτης. Η επαναστατική επιτροπή των Νεότουρκων αφού συνέλαβε στην Κωνσταντινούπολη τον σουλτάνο Αβδούλ Χαμίτ τον Β', τον φέρνει αιχμάλωτο μ' ένα τρένο και τον απομονώνει στη βίλα Αλλατίνη, μια από τις λαμπρότερες επαύλεις της συνοικίας των Εξοχών.

Στο εν λόγω μυθιστόρημα ο έκπτωτος σουλτάνος, σύμβολο του οθωμανικού δεσποτισμού και της μοιρολατρίας, θα βρει συναισθηματικό καταφύγιο στην εξομολόγηση των ανομιμάτων του στο πρόσωπο ενός μικρού κοριτσιού, της Μίρζας, κόρης του οικονομικού του συμβούλου. Για λίγες νύχτες στην αχανή έπαυλη δεν θα μιλάει η μικρή κόρη, όπως συμβαίνει στην παράδοση των παραμυθιών της Μέσης Ανατολής, αλλά ο βασιλιάς ενώ εκείνη μόνο θα τον ακούει. Μια επικοινωνία αντεστραμμένη αν θυμηθούμε τις *Χίλιες και μία νύχτες* της παράδοσης του αραβικού κόσμου. Στο βιβλίο όλα μοιάζουν να είναι είδωλα μέσα στον καθρέφτη, τώρα είναι η ζωή του σουλτάνου αυτή που κινδυνεύει ενώ η παιδική αθωότητα ακούει για μια αιματοβαμμένη ζωή και καλείται να δώσει μια κάποια λύτρωση.

Στο μυθιστόρημα υπάρχει όμως και κάποιος που στήνει αυτή και κρυφοβλέπει, ο μικρός γιος του κηπουρού, ο Λευτέρης Ζεύγος, που κρατάει για πάντα στον νου του αυτές τις εικόνες της εξομολόγησης που θα καθορίσουν όλη την μετέπειτα ζωή του. Ο Ζεύγος αποτελεί τον ταξικό Άλλο, τον αποσυνάγωγο των αστών, τον εκτός των τειχών ξένο που δεν ανήκει στην πλούσια συνοικία αλλά στον πολυπληθή κόσμο των εργατών της μεγάλης πόλης. Στη διάρκεια της μακρόχρονης ζωής του, ο γιος του κηπουρού θα εξελιχτεί σε τυχοδιώκτη, καθώς οι εικόνες από τις λίγες νύχτες της έπαυλης και ένας έρωτας πέρα από τα όρια του χρόνου θα τον στοιχειώνουν για πάντα.

Η διακειμενική συνομιλία με τον κόσμο των ανατολίτικων παραμυθιών όπως και η ευρωπαϊκή ιστορία των χρόνων που θα ακολουθήσουν τονίζει την αντίστιξη των δύο κόσμων, το αθώο όνειρο όπου πρωταγωνιστούν πριγκιποπούλες και βασιλιάδες σε αντιπαραβολή με την σκληρή πραγματικότητα του επερχόμενου πολέμου, της φτώχειας καθώς και των φυλετικών και ταξικών συγκρούσεων που θα ακολουθήσουν.

Η Θεσσαλονίκη εκείνων των χρόνων είναι μια πόλη σε μετάβαση. Οι επόμενες δεκαετίες θα την μεταμορφώσουν πληθυσμιακά, χωροταξικά, φυλετικά... Θα έρθουν πόλεμοι, μια μεγάλη πυρκαγιά, προσφυγιά και ανταλλαγές πληθυσμών καθώς και το αδιανόητο ολοκαύτωμα της ισραηλιτικής κοινότητας της πόλης. Η ιστορία αποδείχτηκε μια φουρτουνιασμένη θάλασσα που θα χορέψει στα κύματά της για χρόνια τους ανθρώπους και τα έργα τους, τις ίδιες τους τις πεποιθήσεις και τις αξίες τους.

Η Θεσσαλονίκη στο δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα θα είναι πια μια άλλη πόλη. Ύστερα από μια περίοδο αμηχανίας και σύγχυσης η φυσιογνωμία της θα ορίζεται μέσα από μια πολιτιστική μονοκαλλιέργεια κι έναν βαλκανικό επαρχιωτισμό. Η ίδια η ζωή του Λευτέρη Ζεύγου, του ήρωα του μυθιστορήματος, θα αποτυπώσει όλη την πορεία της μεταμόρφωσης. Ακόμη και αυτή η συνοικία των Εξοχών θα σβήσει, θα γίνει πολυκατοικίες χωρίς γαλλομαθείς αστούς αλλά ούτε και γέρους ανατολίτες, που με συντροφιά το τσάι και τον ναργιλέ συνήθιζαν να διηγούνται τα θαυμαστά αυτού του κόσμου, αυτά που λαθροβιούν μακριά από τις κυρίαρχες αισθήσεις, αυτά που σπρώχνουν τον μίτο των παραμυθιών να ξετυλιχτεί για ατελείωτες νύχτες.

Απόσπασμα από το βιβλίο του με τίτλο *Λίγες και μία νύχτες*, εκδ. Πατάκη

Λίγη ώρα μετά τη φωτογράφιση είχαν πάρει τις θέσεις τους, ο πατισάχ στο ντιβάνι κι εκείνη στο σκαμνί της. Η καινούρια τέχνη της αιωνιότητας τους είχε αιχμαλωτίσει για πάντα μαζί. Εκείνος ντυμένος για την περίπτωση με καλοσιδερωμένη βελούδινη ρεντιγκότα, καινούριο φέσι, αλλά ακόμη πιο παλιός από μέρα σε μέρα, ακόμη πιο γέρος, καθόταν με τις παλάμες ανοιχτές να ακουμπούν μία σε κάθε πόδι. Το γένι του ήταν βαμμένο με καραμπογιά και τα μάτια του σκούρα και μελαγχολικά. Οι κόγχες του, οι τόσο συχνά σχολιασμένες απ' τις γαζέτες της Ευρώπης, παρέμεναν βαθιές κι έμοιαζαν σα να είχαν βουτηχτεί στη μούργα ή στη βυθολάσπη του Βοσπόρου. Εκείνη στεκόταν όρθια δίπλα του ντυμένη στα άσπρα κι έστελνε το χαμόγελό της αόριστα προς την αιωνιότητα φορώντας παπούτσια σε δίδυμο λευκό. Ανάμεσά τους, πάνω σε μια ανθοστήλη, ήταν βαλμένα λίγα ζωηρά τριαντάφυλλα, τόσο εκφραστικά, που θα 'λεγες πως ήθελαν να μιλήσουν.

«Αγαπώ τα τηλεσκόπια και τις αστυνομικές νουβέλες» δήλωσε κάποια στιγμή γεμάτος επισημότητα. «Τα τηλεσκόπια γιατί θέλω να βλέπω πάντα μακριά – δες το αυτό και με τις δυο σημασίες του - και τις νουβέλες γιατί οι γρίφοι με δολοφόνους είναι πιο ενδιαφέροντες από πολλά άλλα, ας πούμε για παράδειγμα από το σκάκι. Ο δολοφόνος, κόρη μου, είναι ένας έξυπνος άνθρωπος που έχει ξεμείνει από επιχειρήματα».

Αυτό με τις νουβέλες το ανέφερε γιατί ήθελε να της μιλήσει για την αστυνομία του, καθώς ήταν περήφανος γι' αυτήν και για τον λαβύρινθο των δεκάδων κατασκόπων του. Καμάρωνε για όλους αυτούς σα να ήταν τα μπιμπελό μιας προσωπικής του συλλογής. Της είπε ακόμη και για τη βόμβα

που έσκασε σ' έναν δρόμο της πρωτεύουσας πριν από μερικά χρόνια με στόχο τον ίδιο, καθώς επέστρεφε στο Γιλδίζ από την προσευχή του στο μεγάλο τζαμί της Αγίας Σοφίας.

Ύστερα ο πατισάχ άλλαξε θέμα και της μίλησε για τους πρώτους σειсмоγράφους, που είχε φέρει με δική του πρωτοβουλία στην πρωτεύουσα. Ανέφερε και τα τηλέφωνα που τα αντιπαθούσε και μόλις τα τελευταία χρόνια τα είχε αποδεχθεί σαν κάτι απεχθές αλλά απαραίτητο, ως μια ακόμη εξάρτηση από τη χριστιανική Δύση. Της είπε και για τους δυο μικρούς γιους του, που τους είχε φέρει μαζί του εδώ στην εξορία.

Κάποια στιγμή ένωσε δυσάρεστα με την ρεντιγκότα και την έβγαλε.

«Η αποστολή της τελείωσε, Τζαφέρ, μπορείς να την πάρεις και να την κάψεις. Χθες το βράδυ ονειρεύτηκα πως δε θα ξαναγίνω σουλτάνος. Αυτό ήταν το κισμέτ μου, ως εδώ ήταν. Αν το καλοσκεφτείς έμοιαζε με κείνα τα μαγικά κουτιά με τον κρυμμένο παλιάτσο. Ένας παλιάτσος που πετάχτηκε πριν τριάντα τρία χρόνια από ένα ελατήριο και αίφνης κατατρόμαξε όλους τους ράθυμους πασάδες του Ντολμά Μπαχτσέ. Το ελατήριο αυτό τώρα σκούριασε, Τζαφέρ, και το κεφάλι του παλιάτσου μαράθηκε σαν λουλούδι κι έγειρε. Πάρε αυτήν την ρεντιγκότα και καψ' την! Μάλλον όχι. Ο Αλλάχ βλέπει με άγρυπνο μάτι και μετράει τις καλοσύνες μας. Παρ' την και δωσ' την σε κείνο το παιδί του κήπου, που όλο τάχα κάτι γυρεύει για να είναι όλη μέρα μες στα πόδια μας. Πες του σου παραγγέλνει ο πατισάχ, όταν μεγαλώσεις να το φορέσεις, να θυμάσαι τη “Σκιά του Θεού επί της γης”.

Αιμίλιος Σολωμού

Βιογραφικό Σημείωμα

Γεννήθηκε στη Κύπρο και είναι εκπαιδευτικός στη Μέση Εκπαίδευση. Διηγήματά του δημοσιεύτηκαν σε περιοδικά και ανθολογίες στην Κύπρο και στο εξωτερικό. Έχει εκδώσει βιβλία παιδικής λογοτεχνίας: το βιβλίο του *«Ένα τσεκούρι στα χέρια σου»* (2007, Άνευ) απέσπασε το Κρατικό Βραβείο Μυθιστορήματος, ενώ το *«Ημερολόγιο μιας απιστίας»*, από τις εκδόσεις Ψυχογιός, απέσπασε το Βραβείο Λογοτεχνίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το 2013 . Κυκλοφορεί μεταφρασμένο σε 11 ευρωπαϊκές χώρες. Το βιβλίο *«Μίσος είναι η μισή εκδίκηση»* για το οποίο θα μας μιλήσει σήμερα επίσης από τις εκδόσεις Ψυχογιός, έχει μεταφραστεί στα Πολωνικά, Αλβανικά, Σερβικά.

Εισήγηση Αιμίλιου Σολωμού στην εκδήλωση «Μια Πόλη μια αφήγηση»

Η Λευκωσία στη λογοτεχνία

Η Λευκωσία είναι η γενέθλια πόλη του πρωταγωνιστή Αλέξη Σοκαρδή στο μυθιστόρημα το *Μίσος είναι η μισή εκδίκηση*. Σε αυτήν κατέφυγε ο πρόσφυγας πατέρας του, μετά την τούρκικη εισβολή του 1974, σ' ένα δημοτικό σχολείο πριν επανασυνδεθεί με την υπόλοιπη οικογένεια. Θυμάμαι τη δική μου φυγή με την οικογένειά μου από το χωριό μας. Κάθε βράδυ διανυκτερεύαμε σε δημοτικά σχολεία, στα χωριά των βουνών. Η οικογένεια του Σοκαρδή έζησε σε προσφυγικό συνοικισμό. Εκεί πέθαναν οι παππούδες του. Σκέφτομαι συχνά τις χιλιάδες των ηλικιωμένων προσφύγων που έζησαν και πέθαναν στις άθλιες παραγκουπόλεις, άλλοτε νοικοκύρηδες στα σπίτια και τις κατεχόμενες περιουσίες τους. Ο πατέρας του πρωταγωνιστή κατάφερε να κτίσει το σπίτι τους σε έναν λόφο που δεσπόζει της Λευκωσίας. Το έχτισε στο πρότυπο του κατεχόμενου πατρικού του. Απέναντι από τον εμβληματικό Πενταδάχτυλο, το σύμβολο της σκλαβωμένης γης. Ήθελε ν' ατενίζει την οροσειρά και να ονειρεύεται το χωριό του. Είναι ο χώρος που του επιτρέπει να δραπετεύει νοερά από τη Λευκωσία. Ο Πενταδάχτυλος είναι η εικόνα που αντικρίζουν καθημερινά οι κάτοικοι της πόλης με την τούρκικη σημαία χαραγμένη στην πλάτη του να αστράφτει στο σκληρό φως του ήλιου και το βράδυ να φωτίζεται από τον κατακτητή.

Το σπίτι πωλήθηκε μετά την αυτοκτονία του πατέρα του Σοκαρδή για χρέη στο χρηματιστήριο. Από εκεί έφυγε ο Αλέξης με τη μάνα του, πρόσφυγες ξανά. Μόνο που αυτή τη φορά δεν ήρθαν εισβολείς με τα όπλα, οι τράπεζες έστειλαν ανθρώπους με κοστούμια για να τους εκδιώξουν. Ωστόσο, δεν πρωταγωνιστεί η Λευκωσία στο βιβλίο, αλλά η σύγχρονη Αθήνα και η Αθήνα του 1870, με συνεχείς μετατοπίσεις του αφηγηματικού χρόνου.

Για να επανέλθουμε στη Λευκωσία... στη μοναδική διχοτομημένη πόλη στον κόσμο. Αυτό είναι που την καθιστά ιδιαίτερη. Το τραύμα εξακολουθεί να είναι ανοικτό, όπως στην περίπτωση του πατέρα Σοκαρδή, και το δράμα γίνεται καθημερινό βίωμα που φορτίζεται από το βάρος όχι μόνο της πρόσφατης ιστορίας, αλλά και τη στρωματογραφία του ιστορικού πολυπολιτισμικού παρελθόντος. Κάθε γωνιά, κάθε δρόμος, κάθε μνημείο τροφοδοτεί την προσωπική σχέση του καθενός μας με την πόλη και την ίδια στιγμή τη συλλογική μνήμη. Όπως επισημαίνει ο Νίκος Ορφανίδης: «Οι δρόμοι με τις ονειρικές, μυθικές πια προεκτάσεις καμιά φορά ξυπνούν και τους διαβαίνουν άνθρωποι από άλλες εποχές, πεθαμένοι εδώ και αιώνες». Ο Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος θα γράψει πως «η ψυχή της βρίσκεται ανάμεσα στα τείχη» και τις βενετικές πύλες της και θα μιλήσει για το μετέωρο πένθος της. Κάθε λογοτεχνική αναφορά στη Λευκωσία αποκτά εκ των πραγμάτων ειδικό βάρος και οδηγεί σε πολλαπλούς συνειρμούς και ερμηνείες. Δεν είναι μόνο αυτό που αποτυπώνεται στο κείμενο, το προφανές. Στην παλιά Λευκωσία ο χρόνος έχει παγώσει στο 1974, αλλά, την ίδια ώρα, όπως ο μυθικός Πρωτέας, η πόλη με τα πολλά πρόσωπα, διαρκώς μεταλλάσσεται, ερμηνεύεται και επανερμηνεύεται, ανακαλύπτεται και επανακαλύπτεται. Είναι μια πόλη διαιρεμένη, στον χώρο και στον χρόνο, σύμβολο κατοχής, ένα ανοικτό τραύμα· είναι κυρίως το βάρος της ιστορίας της.

Με τη Λευκωσία ασχολήθηκαν σημαντικοί συγγραφείς. Ο Δάντης την αναφέρει στη *Θεία Κωμωδία*, ο Θερβάντες στη νουβέλα του *Ο γενναιόδωρος ερωτευμένος* ως μια πόλη ερειπωμένη λίγο μετά την οθωμανική κατάκτησή της, ο Λόρενς Ντάρρελ στα *Πικρολέμονά* του ως μια πόλη σε αναβρασμό την εποχή της ΕΟΚΑ και ο Λεκαριέρ στο βιβλίο του *Λευκωσία Η Νεκρή Ζώνη* ως μια πόλη μοιρασμένη και στοιχειωμένη. Οι λογοτεχνικές αναφορές των Κύπριων συγγραφέων φέρουν το βάρος του τραύματος της διχοτομημένης πόλης. Η Λευκωσία ενέπνευσε ποιητές όπως ο Μόντης και ο Χαραλαμπίδης, αλλά και πολλούς πεζογράφους. Η Ήβη Μελεάγρου στο μυθιστόρημά της *Ανατολική Μεσόγειος* περιγράφει μια γοητευτική, σχεδόν εκμαυλιστική Λευκωσία και οσμίζεται πριν το 74 την επερχόμενη τραγωδία. Ο Πάνος Ιωαννίδης στο μυθιστόρημά του

Κοάζιμος αναφέρεται στα μαθητικά του χρόνια της δεκαετίας του '50 και ο Γιώργος Φιλίππου Περίδης στην *Τετραλογία των Καιρών* στη Λευκωσία των προσφύγων. Αλλά, αυτός που πραγματικά αναπαρέστησε μέσα από τον βιωμένο χώρο και τις μνήμες, το χαμένο όνειρο, τη νοσταλγία και γενικά την ατμόσφαιρα της Λευκωσίας, ήταν ο Γιάννης Κατσούρης. Στο σημαντικό έργο του *Στυλιανού Ανάβασις* παρουσιάζει την ανθρωπογεωγραφία της πόλης μεταπολεμικά ως το 1963, με την αστική και πολύχρωμη ηθογραφία της, τους λαϊκούς τύπους, τους ανοικτούς και κλειστούς χώρους της, τους δρόμους και τις πλατείες, τα καταστήματα, τις ελληνικές συνοικίες και τους τουρκομαχαλάδες. Στο μυθιστόρημά του *Αφελέστατε θείε Μάικλ* η Λευκωσία θα είναι πια η διχοτομημένη πόλη της επώδυνης μνήμης. Έτσι, στη Λευκωσία ταιριάζει αυτό που γράφει ο Γ. Θεοτοκάς στο *Ασθενείς και Οδοιπόροι*: «Δεν είχε αλλάξει μόνο το τοπίο, μα και η ψυχή μας».

Απόσπασμα από το βιβλίο του *Το μίσος είναι η μισή εκδίκηση*, εκδόσεις Ψυχογιός, (2015).

Δεν έζησε εύκολα χρόνια ο πατέρας μου. Όχι. Εγκατέλειψε το χωριό του, τον Άγιο Επίκτητο στην Κερύνεια, κυνηγημένος μέσα στην κόλαση του πολέμου. Την ώρα που οι εισβολείς έφταναν στα πρώτα σπίτια, στην αναμπουμπούλα, τη στιγμή που τα αεροπλάνα καταβυθίζονταν, έτοιμα να ρίξουν τις βόμβες τους, να ξεράσουν φωτιά και θάνατο, ανήμερα του Προφήτη Ηλία, αυτός μούσκεμα, ιδρώτας κι αγωνία και φόβος μαζί, έτρεξε να σωθεί. «Φύγε, φύγε προς τον Πενταδάχτυλο», θα σε προλάβουμε του είπαν οι γονείς του που ήθελαν να μαζέψουν έναν μπόγο ρούχα ακόμα από το σεντούκι, να ξεθάψουν κάτι πενταροδεκάρες. Η αδελφή του έλειπε σε κατασκήνωση στο Τρόδος. Ήταν μακριά, δεν κινδύνευε. Βαστούσε στα χέρια του, τυλιγμένα με ένα κομμάτι πανί, ρετάλι παλιοσέντονου, την παμπάλαιη κουμπούρα και το γιαταγάνι του προ-προπάππου του. Του τα 'δωσε ο πατέρας του την τελευταία στιγμή. «Το νου σου!» Τον ξεπροβόδισε στην πόρτα, τον χτύπησε στην πλάτη, τρέξε, έφυγε. Τα κρατούσε κι έτρεχε, έτρεχε πίσω από τον κόσμο που το 'σκαγε αλαφιασμένος. Ήταν μόλις δέκα χρόνων. Προσπέρασε αυτοκίνητα τυλιγμένα στις φλόγες, καρβουνιασμένα πτώματα. Η μυρωδιά της καμένης σάρκας. Τα πετρωμένα κορμιά. Τα ανασηκωμένα χέρια, στραμμένα στον ουρανό. Ο πόνος και ο τρόμος στο παραμορφωμένο πρόσωπο. Θεέ μου! Φρίκη. Απέστρεψε το κεφάλι. Και έσπευσε να φύγει, λαχανιασμένος. Κοίταγε πίσω να δει, μα οι δικοί του δεν ήταν πουθενά, άφαντοι. Διέσχισε μόνος τον Πενταδάχτυλο, έγειρε την κορφή του και έφτασε στη Λευκωσία. Βρήκε καταφύγιο σ' ένα δημοτικό σχολείο, κόσμος πολύς. Σαρδέλες. Ξάπλωνε κατάχαμα, στεκόταν στην ουρά για το συσσίτιο κι είχε πάντα στα χέρια του το πανί με τα κειμήλια. Ήταν η έγνοια του, να μην τα χάσει, να μην τ' αρπάξει κανείς. Να μην κοπεί ο ομφάλιος λώρος με τις ρίζες, την ιστορία του. Μετά από

δυο τρεις μέρες άκουσε την ανακοίνωση του Ερυθρού Σταυρού στο ραδιόφωνο. Το όνομά του, το χωριό του, πού χάθηκε. Τον αναζητούσαν οι δικοί του που στο παρά πέντε κατόρθωσαν να ξεφύγουν. Κι έτσι έσμιξαν ξανά. Ρίχτηκε στην αγκαλιά της μάνας του. Πάνω στο στήθος της άκουγε τον υπόκωφο ήχο της καρδιάς της, που άρχισε πάλι να χτυπά, τα δάκρυά της έσταζαν στα μάγουλά του. Είχαν πιστέψει πως δε θα τον ξανάβλεπαν, πως χάθηκε μέσα στη φωτιά. Ανάμεσα σε τόσο θάνατο, προσφυγιά και δυστυχία, εκεί στον καταυλισμό, αυτοί, παράταιροι, έμοιαζαν πάλι ευτυχισμένοι. Αλλά ποτέ πια τα πράγματα δε θα 'ταν τα ίδια. Όχι, τέρμα η ανέμελη ζωή, τέρμα η παιδική αθωότητα, τέρμα ο παράδεισός του.

Βασίλης Βαφέας.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο **Βασίλης Βαφέας** είναι σκηνοθέτης του κινηματογράφου και του θεάτρου. Γεννήθηκε στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου. Ήρθε στην Αθήνα στην εφηβική του ηλικία, μετά τα γεγονότα του Σουέζ. Πήρε το πτυχίο του χημικού στην Αθήνα και έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στο Παρίσι. Εργάστηκε στη φαρμακευτική βιομηχανία επί 15 χρόνια. Σπούδασε κινηματογράφο στην Αθήνα, στη σχολή Σταυράκου. Η πρώτη μεγάλου μήκους ταινία του ήταν η «*Ανατολική Περιφέρεια*» που απέσπασε το βραβείο καλύτερης ταινίας στο φεστιβάλ Θεσσαλονίκης. Ακολούθησαν άλλες οκτώ ταινίες μεγάλου και τέσσερις μικρού μήκους. Οι περισσότερες ταινίες του έχουν συμμετάσχει σε μεγάλα Διεθνή Φεστιβάλ (Κάννες, Βερολίνο, Κάρλοβυ Βάρυ, Σαγκάη κ.ά.). Αφιέρωματα στο έργο του έχουν γίνει στη Νέα Υόρκη και στο Παρίσι. Στο θέατρο έχει σκηνοθετήσει έργα των: Ε. Ίψεν, Σαίξπηρ, Μολιέρου, Αριστοφάνη, Α. Μίλλερ, Ντ. Μάμετ , Τζ. Κασσαβέτη, Ουάλλας Σων και Τζων Πάτρικ Σάνλευ. Επίσης έχει σκηνοθετήσει και δύο πολυθεάματα στο Μέγαρο Μουσικής. Χαρακτηρίστηκε από τους κριτικούς κινηματογράφου, ως ο Βαλκάνιος Ζακ Τατί με χαμηλότονο χιούμορ και πίστη στα οπτικά γκαγκ, οξυδερκής παρατηρητής της σύγχρονης ελληνικής πραγματικότητας.

Εισήγηση Βασίλη Βαφέα στην εκδήλωση «Μια Πόλη μια αφήγηση»

Η Αθήνα μου

Γεννήθηκα και πέρασα τα παιδικά μου χρόνια στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου. Οι γονείς μου ήταν Έλληνες με καταγωγή και οι δυο από τη Λήμνο, ένα νησί του Αιγαίου. Στα 13 μου χρόνια μεταναστεύσαμε στην Ελλάδα, μετά τα γεγονότα του Σουέζ. Η μετάβαση από την Αλεξάνδρεια στην Ελλάδα του '57 ήταν για μένα επώδυνη, η οικονομική καταστροφή της οικογένειας εμπόδιζε μια ομαλή ένταξη στην πατρίδα μας. Η Αθήνα ήταν μια άγνωστη πόλη, αλλά σιγά –σιγά την κατέκτησα και την αγάπησα, όπως είχα αγαπήσει και την Αλεξάνδρεια. Αυτό – νομίζω - φαίνεται και στις ταινίες που γύρισα.

Έχω κάνει 9 ταινίες μεγάλου μήκους. Στη δεύτερη ταινία μου, το «ΡΕΠΟ», η Αθήνα πρωταγωνιστεί. Η ταινία περιγράφει την περιπλάνηση ενός μεσοαστού που έχει μια μέρα ρεπό, και προσπαθεί να τακτοποιήσει πολλές εκκρεμότητες που έχει λόγω της ζωής του. Έτσι, επισκέπτεται πολλούς χώρους που για τους άλλους είναι οι χώροι της καθημερινής τους εργασίας. Περιπλανιέται σε λαϊκές γειτονιές της πόλης, για να καταλήξει το βράδυ σ' ένα πολυτελές ξενοδοχείο για ένα επαγγελματικό του δείπνο. Σε όλους αυτούς τους χώρους ο ήρωας της ταινίας είναι πάντα ένας ξένος, ένας παρατηρητής.

Βέβαια, σε όλες τις ταινίες μιλάω για τη δικιά μου Αθήνα. Όμως στο σκηνικό χώρο υπάρχουν καταγεγραμμένα και πολλά μέρη της τότε Αθήνας που σήμερα δεν υπάρχουν πια. Για παράδειγμα, ένας πολυσύχναστος δρόμος που καταγράφεται στην ταινία μου είναι τώρα πεζόδρομος. Ή ένα οικόπεδο γεμάτο άδεια πολύχρωμα βαρέλια στη γωνία της Κηφισού και Πέτρου Ράλλη που ήταν ένα πολύ ενδιαφέρον ντεκόρ που θα χρειαζόταν πολύς χρόνος για να το ετοιμάσουμε εμείς. Τώρα στο σημείο αυτό είναι ένα μάλλον αδιάφορο πάρκιγκ.

Στην επόμενη ταινία μου, στον *«Έρωτα του Οδυσσέα»*, ο ήρωας εγκαταλείπει τη βιομηχανική περιοχή της δουλειάς του και μετά από μια περιπλάνηση σε λεωφόρους και λιμάνια αφήνει πίσω την πόλη για ένα ταξίδι αναψυχής και απελευθέρωσης, που συγχρόνως είναι κι ένα οδοιπορικό στο πολιτιστικό τοπίο της Ελλάδας του 84. Το εργοστάσιο της ΧΡΩΠΕΙ που ήταν ο χώρος εργασίας του Βουτσά στον Έρωτα του Οδυσσέα, είναι τώρα εγκαταλελειμμένο κι ερειπωμένο. Αυτά τα στοιχεία, μιας δηλαδή εικονικής Αθήνας, μας λένε καμιά φορά περισσότερα πράγματα για τη λειτουργία της πόλης και τη ζωή των ανθρώπων της.

Στα 120 Ντεσιμπέλ που είναι μια ταινία με φλας μπακ παίζω με τις αντιθέσεις πόλη-εξοχή, μέρα-νύχτα (το παρόν είναι κυρίως νύχτα και τα φλας μπακ μέρα). Η ταινία έχει να κάνει με ένα ατύχημα με μηχανάκι που συμβαίνει στον νεαρό πρωταγωνιστή σε μια κεντρική λεωφόρο της Αθήνας. Ο ήρωας μας είναι σε αφασία και οι φίλοι του και οι γυναίκες της ζωής του μαζεύονται γύρω από το κρεβάτι του στο νοσοκομείο και ανακαλούν μνήμες της κοινής τους ζωής.

Ένα κοινό στοιχείο και στις τρεις ταινίες είναι οι πορείες των ηρώων στις αερογέφυρες των περιφερειακών λεωφόρων.

Στην 6^η ταινία που γύρισα το 1998, το *«Κάθε Σάββατο»*, τα περισσότερα γυρίσματα τα έκανα σ' ένα μεσοαστικό προάστειο της Αθήνας, τη Νέα Σμύρνη. Είναι η συνοικία που έζησα τα πρώτα μου χρόνια της μετανάστευσης, μια συνοικία που χτίστηκε από τους αστούς Μικρασιάτες πρόσφυγες το 1922, και που αργότερα δέχτηκε και πολλούς Αιγυπτιώτες, όπως κι εμάς, μετά τα γεγονότα του Σουέζ. Τότε μέναμε σε μια πολυκατοικία που βρισκόταν στην κεντρική πλατεία. Εκεί ήταν και το Γυμνάσιο που πήγα, εκεί ήταν και το άλσος όπου, σαν έφηβοι, συναντούσαμε τις παρέες μας και πηγαίναμε και τα ερωτικά μας ραντεβού. Στην ταινία, σ' αυτή την πλατεία ο έφηβος πρωταγωνιστής συναντιέται κάθε Σάββατο με τον πατέρα του, ένα διάσημο ηθοποιό του θεάτρου και της τηλεόρασης. Η ταινία τους παρακολουθεί ένα

συγκεκριμένο Σάββατο που είναι κρίσιμο και για τους δύο. Ο πατέρας πρέπει να λύσει μια σειρά από πιεστικά επαγγελματικά και συναισθηματικά προβλήματα, ενώ ο γιος προσπαθεί να πετύχει το πρώτο του ερωτικό ραντεβού. Η πλατεία και το άλσος της Νέας Σμύρνης του 1998, είναι οι φιλμικοί χώροι όπου ζωντανεύω, μετουσιωμένα βέβαια, τα βιώματα της δικής μου εφηβείας του 57-58.

Τάρεκ Ιμάμ

Βιογραφικό Σημείωμα

Γεννήθηκε το 1977 και άρχισε να γράφει νωρίς, καθώς δημοσίευσε το πρώτο του βιβλίο ιστοριών, *"New Birds Unspoiled by the Air"* το 1995. Δημοσίευσε 12 βιβλία, μεταξύ μυθιστορημάτων και συλλογών διηγημάτων, με κυριότερο τον *"Νόμο της γάτας"*, *«Η ηρεμία των δολοφόνων»*, *«Η δεύτερη ζωή του Κωνσταντίνου Καβάφη»*, *«Πόλη απείρων τειχών»*. Μερικά από τα έργα και τα κείμενά του έχουν μεταφραστεί σε περισσότερες από μία γλώσσες, συμπεριλαμβανομένων των αγγλικών, ισπανικών, ιταλικών και γαλλικών και έχει κερδίσει πολλά αραβικά και διεθνή βραβεία, συμπεριλαμβανομένου του κρατικού Sawiris, Κεντρικό Βραβείο του Αιγυπτιακού Υπουργείου Πολιτισμού. Τον επόμενο χρόνο έλαβε το βραβείο Suad Al-Sabah και το Ισπανικό Βραβείο του Μουσείου «Λέξης».

Εισήγηση Τάρεκ Ιμάμ στην εκδήλωση «Μια Πόλη μια αφήγηση»

Υπάρχουν πόλεις των οποίων η αναπαράσταση σε μια αφήγηση δεν είναι λιγότερο περίπλοκη από το να ζεις σε αυτές, έτσι ώστε να νιώθεις κυριολεκτικά ότι τις κατοικείς δύο φορές, στη ζωή και στο γράψιμο. Συχνά ανακαλύπτεις ότι το να χαθείς στους δαιδαλώδεις δρόμους μιας επινοημένης πόλης δεν είναι λιγότερο απαιτητικό από το να χαθείς στους πραγματικούς της δρόμους και ότι η πόλη που δημιουργεί η τέχνη κρύβει επίσης κινδύνους.

Το Κάιρο, χωρίς αμφιβολία, είναι μία από αυτές τις πόλεις.

Κάιρο (φωτογραφία από το athinorama travel)

Δεν γνώρισα το Κάϊρο του Ναγκίμπ Μαχφούζ, το Κάϊρο του κατεχοχίν αιγυπτιακού μυθιστορήματος, που ζωντάνεψε με τη γραφή του τη δεκαετία του εβδομήντα. Εξαφανίστηκε όταν κατέφυγα σ' αυτήν την δεκαετία του '90. Ανακάλυψα τότε ότι αυτή η λογοτεχνική πόλη δεν υπήρχε πλέον πουθενά, έξω από μυθιστορήματα του μεγάλου συγγραφέα. Συνειδητοποίησα επίσης ότι η ζωή της πόλης στη φαντασία ενός δημιουργού είναι πολύ μεγαλύτερη από την πραγματικότητα, κι ότι ακόμη και οι στρεβλώσεις και τα ψέματα, διορθώνονται πιο γρήγορα από εκείνα της πραγματικότητας, μιας πραγματικότητας που δεν υπάρχει πια, γεγονός που καθιστά τους θρύλους των πόλεων μέρος της μνήμης και μόνον αυτής. Ως συγγραφέας, ήθελα να ζήσω στο Κάϊρο με την ίδια ένταση που ήθελα να γράψω για αυτό. Κάτι τέτοιο όμως δεν ήταν πολύ εύκολο, όπως αποδείχτηκε... Έπειτα πάντα αναρωτιόμουν, άραγε είμαστε λάτρεις του Μαχφούζ, γιατί νομίζουμε ότι ζούμε ακόμα στην πόλη του, μια πόλη που υπάρχει πλέον μόνο, στην αιγυπτιακή λογοτεχνία και που εξαφανίστηκε όταν την αφήσαμε πίσω μας για το άλλο Κάϊρο εκείνο της πραγματικότητας; Και άραγε φοβόμαστε αυτό το νέο Κάϊρο της αλήθειας ή μήπως φοβόμαστε εκείνο του Μαχφούζ, τελικά; Αναρωτιέμαι, πώς πρέπει ένας συγγραφέας που ζει τώρα σε αυτήν την πόλη, να μιλήσει για αυτήν. Παρομοιάζω τη διαδικασία με την παιδική ηλικία, που κατοικείται, ωστόσο, από ηλικιωμένες γυναίκες...

Ποια είναι η απόσταση μεταξύ της πόλης της αλήθειας και της πόλης της ψευδαίσθησης; Ίσως η απάντηση σε αυτό το ερώτημα να δίνει μια πιο πλήρη εικόνα του Κάϊρου για μένα και νομίζω ότι ζω, προσκολλημένος, σε αυτή ακριβώς την απόσταση ανάμεσα στα δυο κι ότι δεν μπορώ να ζω στην πραγματικότητα χωρίς μια μεγάλη δόση ψευδαίσθησης. Περισσότερο όμως, νομίζω ότι αυτός είναι ο μοναδικός τρόπος να ζεις σε μια πόλη όπου δεν ανήκεις εντελώς, αλλά ταυτόχρονα δεν ξέρεις καμία άλλη, άλλο εξόν από αυτήν.

Μου πήρε χρόνια για να γράψω το βιβλίο μου «Η Ηρεμία τω δολοφόνων», το πρώτο μου μυθιστόρημα για το Κάϊρο που κυκλοφόρησε το 2008 και μου πήρε ακόμη περισσότερα χρόνια για να γράψω το δεύτερο μυθιστόρημά μου, με τίτλο «Η μακέτα του Καίρου», το οποίο κυκλοφόρησε πρόσφατα. Και στα δύο μυθιστορήματα η πόλη μου πρωταγωνιστεί, είναι το σκηνικό όπου διαδραματίζονται τα γεγονότα. Μόνο δύο βιβλία με θέμα το Κάϊρο από τα δώδεκα βιβλία που έχω εκδώσει μέχρι τώρα, δύο βιβλία στα σαράντα τέσσερα χρόνια της ζωής μου, ο αριθμός φαίνεται πολύ μικρός για μια πόλη στην οποία πέρασα ίσως τα δύο τρίτα της ζωής μου...

Πάντα λέω ότι ο καθένας διατηρεί τη δική του εκδοχή για μια πόλη που δεν υπάρχει πια, μια πόλη στην οποία ζει και που δεν μοιράζεται με τις υπόλοιπες εκδοχές της παρά μόνο το όνομά της. Ενώ πάντα αναρωτιόμουν: Σε ποιο Κάϊρο ζω; Διασχίζω την πόλη καθημερινά και είναι σαν να περνά μέσα στον χρόνο: από το Κάϊρο των Φαραώ με τις πυραμίδες ως το Κάϊρο των Φατιμίδων και των Χεδίβιδων, από την αποικιακή αρχιτεκτονική μέχρι τη φτώχεια και την έλλειψη μορφής με την /αναρχία των κτισμάτων του παρόντος. Και σε αυτόν τον μακρύ δρόμο/ διαδρομή, πρέπει να παραμείνω, πιστεύοντας ότι διασχίζω μια πραγματική πόλη. Η διαδρομή αυτή ανάμεσα στα χρονικά σημεία, με τροφοδότησε και ενέπνευσε την ιδέα που κυριαρχεί στο τελευταίο μυθιστόρημά μου, που είναι το μεγαλύτερο και το πιο σύνθετο από τα άλλα μυθιστορήματά μου... Ίσως πάλι να προέκυψε από την αυτήν ακριβώς την ερώτηση: Ποιο Κάϊρο είναι η πραγματική πόλη και ποιο η επίπλαστη εκδοχή/και άραγε το βιβλίο αυτό γράφτηκε για να "περικλείσει μέσα του τις δυο εκδοχές της πόλης;

Υπάρχει όμως και ένα ακόμα ερώτημα που με απασχολεί: μήπως τελικά η πόλη δεν είναι τίποτα περισσότερο από αυτή που διαιωνίζεται μέσα στη τέχνη; Δεν είναι αυτός άλλωστε ο σκοπός της τέχνης; Να διαιωνίζει έναν τόπο, μια ιδέα; Η τέχνη δεν ισχυρίζεται ποτέ ότι καταγράφει την πραγματικότητα, διότι παράγει/ δημιουργεί μια διαφορετική πραγματικότητα, μια πραγματικότητα που παραμένει ακόμα και μετά την εξαφάνιση της ίδιας της «πηγής» που μας εμπνέει ή την μεταμόρφωση της σε κάτι άλλο.

Ίσως λοιπόν η πόλη δεν είναι τίποτε περισσότερο από ένα κείμενο, από μια καταγραφή των πολιτισμικών γνωρισμάτων της, έτσι όπως υποδηλώνονται από τον εκάστοτε δημιουργό.

Μπορώ να πω, με μια κάπως ανησυχητική απλοποίηση, ότι εδώ και χρόνια με στοιχειώνουν οι μεταμορφώσεις του Καΐρου από την επανάσταση του Ιανουαρίου 2011 ως σήμερα και έχω εγείρει πολλά ερωτήματα σχετικά με την ταυτότητά της, η οποία για μια ολόκληρη δεκαετία έγινε μάρτυρας βίαιων εκρήξεων. Μέσα σε όλα αυτά μου γεννήθηκε η φιλοδοξία να γράψω για μια συγκεκριμένη γενιά, στην οποία ανήκω, καθώς οι κύριοι χαρακτήρες σε ένα μυθιστόρημα όπως το «Μακέτα του Καΐρου» αντιπροσωπεύουν την ίδια τη γενιά μου στην πιο καθοριστική στιγμή της ζωής της, μια ιστορική στιγμή που πιστεύω ότι σημάδεψε τη θέση μας για τον κόσμο και τα πεπρωμένα των ανθρώπων του.

Μικρά αποσπάσματα σε Ελληνική μετάφραση από το βιβλίο του Τάρεκ Ιμάμ *Η Μακέτα του Καΐρου (2021)*

(1)

Ο Ορίγκα θυμάται ότι όταν ήταν παιδί σκότωσε τον πατέρα του με ένα παράδοξο τρόπο: κόλλησε τον δείκτη του μικρού χεριού στο κρόταφό του - το φανταζόταν πιστόλι - και έπειτα τράβηξε τη σκανδάλη με τον αντίχειρα, όταν ακούστηκε εκείνη η εκκωφαντική έκρηξη. Το παιδί ήταν έτοιμο να γελάσει με αυτόν το αστείο άνθρωπο που κείτονταν μπροστά του με κλειστά τα μάτια προσποιούμενος τον θάνατο και παρότι τον σκούνηξε για να τα ανοίξει, αυτός δεν τα άνοιξε ποτέ.

Μια μεγάλη οπή έχασκε πάνω στο μέτωπο του, μια πραγματική οπή, βαθιά κι ορθάνοιχτη από την οποία ανάβλυσε αίμα, πραγματικό, κατακόκκινο, πηκτό, και σκοτεινό.

Μέσα στον ενθουσιασμό του παιδιού, αλλά και τον φόβο του μήπως ο θάνατος του στερούσε τη συνέχεια του παιχνιδιού, έκρυψε αμέσως το δάχτυλο του, έτσι όπως ένας δολοφόνος κρύβει το όπλο του και ήταν μια κίνηση αυθόρμητη, ενστικτώδης, αφού κανένα παιδί δεν μπορεί να γνωρίζει τι σημαίνει θάνατος.

Αλλά ο κίνδυνος μας διδάσκει πώς να γλιτώνουμε, όταν γινόμαστε δολοφόνοι.

Λίγο απομακρυσμένος τώρα από τον νεκρό σώμα του πατέρα του, συνέχιζε να σκέφτεται, ενώ το δάχτυλο του κάπνιζε ακόμα κάτω από το νύχι, κι έτσι όπως του επέτρεπε η λογική ενός πεντάχρονου παιδιού, αναρωτήθηκε πώς θα μπορούσε να μετατρέψει το δάχτυλο σε στόμιο κάννης. Συνέχιζε να κοιτάζει αυτό το δάχτυλο, ήξερε πως εφεξής θα το ύψωνε σε όποιον τον απειλούσε, ή σε όποιον σκόπευε να τον σκοτώσει και συνειδητοποίησε μια για πάντα ότι δεν ήταν καθόλου δύσκολο να το κάνει, αρκούσε μια απλή απόφαση, να πατήσει τη σκανδάλη.

(2)

Η πραγματική ζωή όλων ξεκινά με ένα θαύμα και ο Μπιλιάρντο γνώρισε το θαύμα εκείνο το βράδυ ενώ περπατούσε στον δρόμο. Σταμάτησε ξαφνικά, όταν είδε μια λάμψη να αναβοσβήνει μπροστά από τα πόδια του. Δεν ήταν η λάμψη ενός νομίσματος, ενός χαμένου κοσμήματος ή ενός θραύσματος γυαλιού. Ήταν ένα άλλο είδος λάμψης: η λάμψη ενός βλέμματος, ενός ματιού που τον κοιτούσε.

Έσκυψε πάνω από το ανθρώπινο μάτι που ήταν πεταμένο στη γη, και ήταν ένα πραγματικό τέλειο και ζωντανό μάτι που μπορούσε ακόμα να βλέπει. Ένα μάτι που σίγουρα διέφερε από εκείνα τα μάτια που είναι διάσπαρτα στους δρόμους του Κάϊρου, και που ιδίως τις τελευταίες ημέρες οι περαστικοί έσκυβαν συχνά πυκνά για να τα μαζέψουν πριν ποδοπατηθούν στη λάσπη.

Απλωσε το χέρι του και το μάζεψε μέσα στην παλάμη του και μόλις αυτό στρογγυλοκάθισε στη χούφτα του άρχισε να ξεσπά σε κλάματα. Το κλάμα καθαυτό δεν τον εξέπληξε. Αυτό που τον ξάφνιασε όμως ήταν πώς μπορεί ένα μάτι να κλαίει αποκομμένο από το πρόσωπο και τα συναισθήματα του ιδιοκτήτη του.

Συνέχιζε να βαδίζει και με κάθε βήμα έριχνε κλεφτές ματιές πάνω στο μάτι, έβλεπε τότε ότι αυτό περιεργαζόταν με θλίψη την ηττημένη πόλη, χωρίς πρόσωπο, χωρίς κανέναν να μοιραστεί τον πόνο του. Συνέχιζε να κοιτάζει τριγύρω του, ψάχνοντας τα πρόσωπα που περνούσαν, ίσως εντόπιζε εκείνο το πρόσωπο που το είχε χάσει για να του το χαρίσει, σαν να μην είχε χάσει ο ίδιος ένα μάτι.

Εκείνο όμως το βράδυ, ο Μπιλιάρντο, ευτυχώς, συνάντησε πολλούς ανθρώπους που είχαν χάσει τα πάντα, εκτός από τα μάτια τους.

(3)

Γιατί το Κάϊρο μισεί τις αγκαλιές; Γιατί οι ιδιοκτήτες των ξενοδοχείων, οι ιδιοκτήτες των ενοικιαζόμενων διαμερισμάτων, οι ιδιοκτήτες ακινήτων, οι αξιωματικοί και οι σεΐχες τις απορρίπτουν;

Και ποια είναι αυτή η πόλη της οποίας το γιγάντιο σώμα τρέμει από την επικείμενη συνάντηση δύο νάνων σε ένα δωμάτιο;

(4)

Σε μια πόλη όπως το Κάιρο δεν θα βρείτε πουλιά, όσο ψηλά κι αν κοιτάξετε, όχι επειδή ο ουρανός είναι πολύ μακριά, αλλά επειδή την ίδια στιγμή θα γίνετε μέρος μιας τεράστιας απεικόνισης, αντανάκλαση στο γιγάντιο πρόσωπο ενός διάσημου προσώπου έτσι όπως αποτυπώνεται σε ένα πανό ή μια γιγάντια αφίσα που απλώνεται δίχως τέλος. Ενώ μόλις κατεβάσετε το βλέμμα σας ξανά, θα ανακαλύψετε ότι δεν είστε πλέον ο ίδιος άνθρωπος, και θα κινηθείτε στον δρόμο ως σκιά, ως φάντασμα που δεν έχει καν το πλεονέκτημα να είναι φάντασμα, και παρότι αόρατος, δεν θα γλιτώσετε ποτέ από την θνητότητα σας.

Δεύτερη εκδήλωση

«Φιλοξενώντας τον άλλο στις αφηγήσεις μας»

Παρασκευή 26 Νοεμβρίου 2021

18.00 μ.μ

Η εκδήλωση με τίτλο «Φιλοξενώντας τον Άλλο στις Αφηγήσεις μας», οργανώθηκε στο πλαίσιο της 18ης ΔΕΒΘ του Ελληνικού Ιδρύματος Πολιτισμού για να αναδείξει τον διαπολιτισμικό χαρακτήρα της σύγχρονης ελληνικής παιδικής και εφηβικής λογοτεχνίας μέσα από τα έργα τεσσάρων (4) νέων ή/και νεο-εμφανιζόμενων συγγραφέων, που επελέγησαν μετά από ανοικτή πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος.

Συμμετείχαν οι Έλληνες δημιουργοί:

Στέφανος Γανωτής

Άννα Κοντολέων

Μαριέττα Κόντου

Αργυρώ Πιτίνη

Παρακολούθηση της εκδήλωσης στο Youtube [εδώ](#).

Στέφανος Γανώτης

Βιογραφικό σημείωμα

Ο Στέφανος Γανωτής γεννήθηκε στην Κύμη της Ευβοίας τον Μάιο του 1970 και μεγάλωσε στην Ακαδημία Πλάτωνος στην Αθήνα. Σπούδασε Γαλλική Φιλολογία στο Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και εργάζεται στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση από το 2004. Τον Οκτώβριο του 2016 μετατέθηκε ως Εκπαιδευτικός Συντονιστής στο Κέντρο Φιλοξενίας Προσφύγων στη Μαλακάσα. Ασχολείται με τη μουσική, τον παραδοσιακό χορό και την αφήγηση. Έχει οργανώσει και συμμετάσχει σε δεκάδες εκδηλώσεις ως μουσικός και ως αφηγητής στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Έχει γράψει παιδικά βιβλία. Τα δημοσιευμένα έργα του περιλαμβάνουν: «Η πολυσύχναστη πόλη και η νωχελική χώρα», «Η μικρή Κωνσταντίνα και το φεγγάρι» και «Συρία, αντίο.» (1η έκδοση). Το 2015 κέρδισε διάκριση στο Φεστιβάλ Ελληνικού Κινηματογράφου στο Λονδίνο όπου συμμετείχε με το σενάριό του βασισμένο στο βιβλίο «Συρία, αντίο..» και με δύο ποιήματά του «Φαρμακονήσι, Ιανουάριος 2014» και «Ειδομένη». Είναι παντρεμένος και έχει τέσσερα παιδιά. Διέμενε στον Άγιο Στέφανο Αττικής

Εισήγηση του Στέφανου Γανώτη από την εκδήλωση «Φιλοξενώντας τον άλλον στις αφηγήσεις μας».

Ως εκπαιδευτικός και ιδιαίτερα ως Συντονιστής Εκπαίδευσης Προσφύγων στη Μαλακάσα (σχ. έτος 2016-2017) συνειδητοποίησα ότι ελάχιστα πράγματα γνωρίζουμε τόσο ως εκπαιδευτικοί όσο -ακόμα περισσότερο- ως μαθητές στην Ελλάδα πάνω στα θέματα ιστορίας και πολιτισμού της Εγγύς και της Μέσης Ανατολής. Τη στιγμή που η προσφυγική κρίση αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα θέματα της επικαιρότητας, η άγνοιά μας αυτή δεν μπορεί να μας επιτρέψει μια ουσιαστική θεώρηση του εν λόγω αντικειμένου και κατ' επέκταση να μας δώσει εφόδια για να μιλήσουμε με τους μαθητές μας. Αυτός ήταν ένας από τους λόγους που συνέγραψα το συγκεκριμένο βιβλίο, με τη μορφή ιστορικής νουβέλας και μάλιστα με το ιδιαίτερο ύφος του ημερολογίου.

Μέσα από την ανάγνωση, τη μελέτη και την επεξεργασία του συγκεκριμένου βιβλίου διαθεματικά, με βάση το αναλυτικό πρόγραμμα τόσο του γυμνασίου-λυκείου όσο και με το αντίστοιχο των Ε' και ΣΤ' τάξεων του δημοτικού, δίνεται τόσο στον συνάδελφο εκπαιδευτικό όσο και στον μαθητή αλλά και στον γονέα που θα ασχοληθεί, να αποκτήσει μια πρώτη εικόνα της ιστορίας, της αρχαιολογίας, της λαογραφίας, του πολιτισμού εν γένει του Αραβικού κόσμου, των Κούρδων, αλλά και των Ελλήνων προγόνων μας και των ανά τους αιώνες προσφύγων. Γίνεται με αυτόν τον τρόπο ένα «εργαλείο» ουσιαστικής κατάρτισης στη μάχη κατά του ρατσισμού που γεννιέται από την άγνοια και την ημιμάθεια.

Για εμένα ο διαχωρισμός των ανθρώπων σε πρόσφυγες, μετανάστες, ντόπιους και ξένους είναι κάτι που δεν έχει καμία σημασία. Μου προκαλεί αποστροφή κάθε είδος μαζικής κατηγοριοποίησης των ανθρώπων με βάση κάποιο χαρακτηριστικό τους, όπως αυτό της εθνικότητας, της θρησκείας, της γλώσσας ή της φυλής. Για εμένα ο κάθε άνθρωπος έχει πρόσωπο και ως πρόσωπα προσεγγίζω τους ήρωες του βιβλίου μου. Αυτό είναι το βασικό χαρακτηριστικό και της κεντρικής μου ηρωίδας την οποία θέλω να γνωρίσουν και να αγαπήσουν οι αναγνώστες του βιβλίου μου για αυτό ακριβώς που είναι: Ένα παιδί όπως όλα τα παιδιά του κόσμου, με τα ενδιαφέροντά, τις ανησυχίες του, τους φίλους και τον περίγυρό του. Ένα παιδί που τυχαίνει να βιώσει μέσα στην εφηβεία του το βάρβαρο πρόσωπο του πολέμου και της βίας. Ένα παιδί που αγαπάει, που ζει με πάθος, που σκέφτεται. Πονάει, αγωνίζεται, αντιστέκεται στη μοίρα του, με λίγα λόγια που ζει αληθινά.

Αυτό είναι που θέλω να μοιραστώ με τους αναγνώστες μου. Η προσφυγιά είναι ένα στάδιο μέσα στη ζωή της ηρωίδας μου. Όσο και αν αυτό θα την στιγματίσει δεν είναι όμως κάτι που την πτοήσει ακόμα και αν της στοιχίζει την απώλεια όλης της της οικογένειας σε μια τόσο ευαίσθητη ηλικία. Η ηρωίδα μου μαθαίνει από πρώτο χέρι τι σημαίνει ο «άλλος», ο «διαφορετικός», ο «ξένος». Το μαθαίνει βιωματικά και με τον τρόπο αυτό πλουτίζει ο κόσμος της και γίνεται πιο σοφή. Με αντίστοιχο βιωματικό τρόπο, μέσα από σωματοκινητικές δραστηριότητες, θεατρικό παιχνίδι, δραματοποίηση ρόλων, λεκτική διατύπωση απόψεων και ιδεών προσπαθώ να δώσω κι εγώ ως εκπαιδευτικός στους μαθητές μου την ευκαιρία να κατανοήσουν τις τόσο σημαντικές αυτές έννοιες. Ο τρόπος που παρουσιάζεται η σχέση της ηρωίδας μου με όλους όσους γνωρίζει και αγαπάει, από τη σχέση με τη δασκάλα της στα έντεκα μόλις χρόνια της ως τη γνωριμία της με την ηλικιωμένη γυναίκα στα δεκάξι της μετά το ναυάγιο στο Καστελλόριζο δείχνει ότι η ζωή έχει σημασία όταν τη ζεις και όχι όταν απλά επιβιώνεις.

Αφήνω τελευταίο αν και εξίσου σημαντικό για εμένα το θέμα της προσέγγισης του «διαφορετικού» όσον αφορά στο θέμα του πολιτισμού. Στο βιβλίο μου η γνωριμία του αναγνώστη με τους σπουδαίους πολιτισμούς της Ανατολής γίνεται μέσα από τις εμπειρίες της βασικής μου ηρωίδας. Μπροστά στα μάτια της ξετυλίγεται η ίδια η ιστορία, ο αρχαιολογικός πλούτος της Συρίας, ο πολιτισμός των Αράβων και των Κούρδων, η αλληλεπίδραση των πολιτισμών της Ανατολής στο πέρασμα των αιώνων και όλα αυτά όχι με τη μορφή τουριστικού οδηγού, αλλά με την ουσιαστική, βιωματική προσέγγιση μέσα από τη ματιά ενός παιδιού, κάτι που τελικά πραγματικά μπορεί να σε κάνει να αγαπήσεις τον «άλλον» ως πρόσωπο και να τον κάνεις «δικό σου».

Απόσπασμα από το βιβλίο του «Συρία, το ημερολόγιο ενός αποχωρισμού», εκδόσεις Θύρα

«Το όνομά μου είναι Σουρούκ. Σουρούκ, δηλαδή «Ανατολή». Ανατολή κι ο τόπος μου, η Συρία. Ο πατέρας μου είναι Άραβας κι η μητέρα μου έχει κουρδική καταγωγή. Γεννήθηκα στο Χαλέπι. Εκεί ζούμε η μάλλον εκεί ζούσαμε, γιατί τον τελευταίο καιρό έχουν όλα τόσο πολύ αλλάξει...

Θέλω να σου μιλήσω. Θέλω να σου πω για μένα, για τη ζωή μου, για την πατρίδα μου τη Συρία. Ναί, γι' αυτά θέλω να σου μιλήσω, δεν είναι όμως από ματαιοδοξία, πίστεψέ με. Είναι που με πνίγει αυτό που έχω μέσα μου και θέλω με κάποιον να το μοιραστώ. Με πιάνει ένας πόνος, ένας καημός και μια νοσταλγία γι' αυτό που λένε «πατρίδα». Κι αν είναι αλήθεια αυτό, που είχα δει κάποτε γραμμένο σ' έναν τοίχο, πως «πατρίδα μας

είναι τα παιδικά μας χρόνια», ίσως έτσι εξηγείται γιατί τα 'χω κι εγώ μέσα μου ταιριασμένα κι αξεχώριστα την πατρίδα και τα παιδικά μου χρόνια. Ίσως γι' αυτό να θέλω τόσο πολύ να σου μιλήσω για ο,τι αγαπώ, για ο,τι πονώ, για ο,τι μου λείπει...

-Κι εμείς τι είμαστε, γέροντα; ρωτάει ένας νεαρός έμπορος, που άφησε τον πάγκο του και ήρθε κι αυτός στην παρέα μας.

-Περαστικοί κι εμείς, όπως όλοι οι άνθρωποι σ' αυτόν τον κόσμο. Ένα κλουβί κρεμασμένο μέσα στην απεραντοσύνη είναι η ζωή μας. Ένα πουλί φευγάτο από το κλουβί είναι η καρδιά μας...

Άννα Κοντολέων

Βιογραφικό σημείωμα

Η Άννα Κοντολέων σπούδασε θεατρικές σπουδές και υποκριτική και εργάζεται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση ως καθηγήτρια θεάτρου και ως εμπυχωτήτρια πολιτιστικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων για μαθητές και δασκάλους. Εργάζεται επίσης ως ερμηνεύτρια και σκηνοθέτις παιδικών παραστάσεων. Είναι συγγραφέας και μεταφράστρια πολλών λογοτεχνικών βιβλίων. Έχει δημοσιεύσει παιδικές ιστορίες και μυθιστορήματα για νέους. Το διήγημά της Otto και το μυθιστόρημά της The Seven Lives of Kombos βραβεύτηκαν από το ελληνικό τμήμα του IBBY (International Board on Books for Young People) και το εφηβικό μυθιστόρημά της Το άπειρο και πέρα συμπεριλήφθηκε στο IBBY Honor Board 2018. Έχει μεταφράσει περισσότερα από 30 βιβλία από τα αγγλικά, γαλλικά και γερμανικά και έχει βραβευτεί από την Ελληνική Εταιρεία Μεταφραστών Λογοτεχνίας για τη μετάφραση του γαλλικού μυθιστορήματος Max της Sarah Cohen-Skali και από το ελληνικό τμήμα του IBBY (International Board on Books) για Νέους) για τη μετάφραση του Λαβύρινθου του Παν από τον Γκιγιέρμο ντελ Τόρο και την Κορνέλια Φούνκε. Έχει συνεργαστεί ως αναπτυξιακή συντάκτρια με πολλούς εκδοτικούς οίκους, Έλληνες και ξένους συγγραφείς και παραδίδει μαθήματα Δημιουργικής Γραφής.

Εισήγηση της Άννας Κοντολέων από την εκδήλωση «Φιλοξενώντας τον άλλον στις αφηγήσεις μας»

Ποιος είναι άραγε αυτός ο άλλος και πώς τρυπώνει στις σελίδες των βιβλίων μας; Και πιο συγκεκριμένα, πώς τρύπωσε στις σελίδες του δικού μου βιβλίου; Πίσω από την ιστορία του “Πρίγκιπας σημαίνει Αμίρ” υπήρξε ένα πραγματικό γεγονός που στάθηκε η αφορμή για την έμπνευση της. Ήταν το 2008 και δούλευα τότε σε μια περιβαλλοντική οργάνωση στη Βικτώρια. Περπατώντας ένα μεσημέρι στη Μιχαήλ Βόδα - έναν κάποτε γραφικό, νυν παρηκμασμένο δρόμο του κέντρου της Αθήνας - είδα έναν άντρα να κοιμάται πλάι στα σκουπίδια αγκαλιά μ’ ένα σκύλο. Χειμώνας ήταν. Αυτή η εικόνα χαραχτηκε μέσα μου. Δεν ήταν ο πρώτος άντρας που έβλεπα να κοιμάται στη γειτονιά. Τα πεζοδρόμια είχαν γίνει κοιτώνες και στα πλατύσκαλα οι κάτοικοι των πολυκατοικιών φύτευαν καρφιά για να αποτρέπουν τους άστεγους να βρίσκουν απάγγειο τις νύχτες τους. Η πόλη ανέτοιμη να δεχτεί τους νέους της κατοίκους. Ανίκανη να τους προσφέρει το πλέον αυτονόητο, ένα κατάλυμα και μια διεύθυνση κατοικίας.

Δεν ξέρω τι αισθάνθηκα ακριβώς. Θα μπορούσα να πω θλίψη ή λύπη. Μα ένιωσα άσχημα γιατί η λύπη για τον άλλο σε βάζει σε μια θέση προνομιακή, μια θέση ανωτερότητας. Κι εγώ το ήξερα ότι ανώτερη δεν ήμουν γιατί κανένας άνθρωπος δεν είναι ανώτερος από τον άλλο. Αλλά την ίδια στιγμή δεν ήμουν και στην ίδια θέση γιατί εγώ είχα μια στέγη που με περίμενε, μια διεύθυνση αλληλογραφίας. Εκείνος είχε μόνο έναν αδέσποτο σκύλο για συντροφιά. Δύο πλάσματα μόνα, ανεπιθύμητα, στο περιθώριο της ζωής των άλλων. Κι έτσι ένιωσα εντέλει αμήχανη και κυρίως ένιωσα αδύναμη. Δεν μπορούσα να προσπεράσω, να φύγω και να ξεχάσω. Δεν ήθελα. Ζούμε σε μια εποχή που κάθε τι αξιοπερίεργο, δυσάρεστο ή ευχάριστο γίνεται είδηση για 24 ώρες. Η ταχύτητα με την οποία ξεπροβάλλει και πρωταγωνιστεί μια είδηση, για να σβήσει και να χαθεί στη συνέχεια είναι αμείλικτη. Μα εγώ δεν αναζητούσα αυτό το εφήμερο. Ήθελα να κατανοήσω σε διάρκεια. Αυτόν τον άλλο και την ιστορία του, που τον οδήγησε στο σημείο που συναπαντηθήκαμε.

Οι άνθρωποι έχουμε συχνά την τάση, επιδιώκοντας να ξεορκίσουμε το κακό, να το χρεώνουμε σ’αυτόν που το υφίσταται. Λες και η καταστροφή που έχει πέσει στο κεφάλι του είναι επιλογή ή ευθύνη του. Μα δεν είναι. Έχω μάθει πια από καιρό ότι το κακό δεν ξεορκίζεται. Αν αποφασίσει να πέσει πάνω στο δικό σου κεφάλι δεν θα σε ρωτήσει. Ούτε καν θα σε προειδοποιήσει. Οι καταστροφές δεν έχουν ταξικές ή οικονομικές προτιμήσεις. Χτυπάνε αδιάκριτα.

Αποφάσισα λοιπόν να κάνω το μόνο πράγμα που ξέρω να κάνω καλά. Να πω μια ιστορία. Την ιστορία του. Όχι γιατί ήθελα να ευαισθητοποιήσω, να αφυπνίσω, να προβληματίσω τους αναγνώστες μου. Όσο κι αν είναι ιδιαίτερα ευγενής και υψηλή αυτή η επιδίωξη, πρώτο μου μέλημα ήταν να αφυπνίσω εμένα την ίδια. Να συνδεθώ μ' αυτόν τον άγνωστο που δίπλα μου κοιμόταν. Να γίνει για μένα όχι μια φιγούρα απροσδιόριστη, αλλά ένα πρόσωπο με ιστορία, οικείο, συγγενικό, με κοινά ή παρόμοια βιώματα. Αν πετύχαινα να το κάνω αυτό για μένα, τότε θα γινόταν σίγουρα και για τους αναγνώστες μου.

Ξεκίνησα να γράφω, λοιπόν, επινοώντας την ιστορία του. Και άρχισα να ανακαλύπτω κοινά βιώματα, κοινές μνήμες, κοινό παρελθόν. Γιατί οι άνθρωποι μοιάζουμε στις βασικές μας ανάγκες και στις μικρές μας καθημερινότητες. Μοιάζουμε στη σκέψη και στα συναισθήματα. Πολύτιμος αρωγός σ' αυτή τη διαδρομή υπήρξε το βιβλίο του Μικρού Πρίγκιπα. Ένα παραμύθι που διαβάζεται σ' όλο τον κόσμο. Έχει μεταφραστεί σε 300 γλώσσες. Το τρίτο πιο μεταφρασμένο κείμενο μετά τη βίβλο και το κοράνι. Σκέφτηκα ότι μπορεί να το είχαμε διαβάσει και οι δύο ως παιδιά μαζί με τους γονείς ή τους δασκάλους μας. Χάρη στο Μικρό Πρίγκιπα αυτός ο άντρας έγινε επιτέλους για μένα ένα πρόσωπο οικείο. Θα μπορούσα να είμαι στη θέση του. Θα μπορούσε να είναι στη θέση μου. Τα υπόλοιπα ήταν θέμα γεωγραφικών συγκυριών και τύχης.

Απόσπασμα από το βιβλίο της “Πρίγκιπας σημαίνει Αμίρ”, εκδόσεις Πατάκης.

Οι φήμες έλεγαν ότι η νέα χώρα ήταν πλούσια και εύφορη και αγαπούσε τα παιδιά της. Μα ο Αμίρ δεν ήταν δικό της παιδί και, όπως μια σκληρή μάνα αρνείται να θρέψει ένα ξένο παιδί, έτσι και η νέα γη σκληρά τον αρνήθηκε.

Και ο Αμίρ δεν μπορούσε να κάνει τίποτε άλλο από το να μένει εκεί, να λιγουρεύεται και να προσπαθεί, να λαχταρά και να επιμένει. Φεύγοντας φορτώθηκε στη βαλίτσα του την ελπίδα και το όνειρο όσων άφησε πίσω. Δεν ήθελε να επιστρέψει. Δεν μπορούσε να τους απογοητεύσει.

Αλλά, και να ήθελε, δεν υπήρχε τρόπος να γυρίσει χωρίς χαρτιά και χωρίς χρήματα. Μόνος κι έρημος, ορφανός από πατέρα, ορφανός από μάνα κι αδερφό, ορφανός από πατρίδα, περιφερόταν στους δρόμους μιας γκρίζας πόλης, που έβαφε τα πάντα, σκέψεις και συναισθήματα, γκρίζα.

Σιγά σιγά τα ρούχα του έχασαν το χρώμα τους, το σώμα του άρχισε να αναδίδει μια στυφή, τραχιά μυρωδιά, το πρόσωπό του απέκτησε βαθιές γωνίες και τα μαλλιά του έχασαν τη λάμψη τους.

Οι άνθρωποι στη νέα γη δεν ήταν φιλικοί και, παρόλο που του Αμίρ του φαινόταν ότι τα είχαν όλα και τίποτα δεν τους έλειπε, ήταν θλιμμένοι και καχύποπτοι και απέφευγαν τις συναναστροφές. Κι όσο πιο πολύ ξεχώριζε κάποιος ανάμεσά τους, τόσο πιο πολύ τον αντιπαθούσαν.

Μαριέττα Κόντου

Βιογραφικό σημείωμα

Η Μαριέττα Κόντου γεννήθηκε το 1972 στην Αθήνα. Σπούδασε Ψυχολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και έκανε το μεταπτυχιακό της στη Συστημική Θεραπεία Ζεύγους και Οικογένειας, με μετεκπαίδευση στην Ύπνωση του Κρεβατιού και τη Βιοθυμική Ψυχοθεραπεία. Είναι διδάκτωρ Κοινωνικής Ψυχολογίας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο και διαπιστευμένη Οικογενειακή Θεραπεύτρια. Από τις εκδόσεις Μεταίχμιο κυκλοφόρησαν τα βιβλία της: Ο φίλος μου ο Γρηγόρης (2015), Τα μαγικά χέρια του Τσαγκαράκου (2015) βραβεύτηκε από τον Κύκλο του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου (IBBY), Φτού Ξελύπη (2017), ένα βιβλίο που έχει μεταφραστεί στα αραβικά, Η ιστορία μιας μουντζούρας (2017), Συγγνώμη, μπορώ να πω κάτι; (2019), The precious Thesaugou (2019), Κοντορεβιθούλης - τα κλασικά (2019), The Holy Sunsets (2020), Το παραμύθι των Λευκών Φτερών της Κορακίνας (2014) τιμήθηκε με τιμητική διάκριση από τη Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά.

Εισήγηση της Μαριέττας Κόντου Κείμενο στην εκδήλωση «Φιλοξενώντας τον άλλον στις αφηγήσεις μας»

Πιστεύω στα όρια και στα σύνορα, εντός και εκτός εισαγωγικών, όταν αυτά προστατεύουν, ξεκαθαρίζουν και καθυστερούν. Ως θεραπεύτρια τα θεωρώ συχνά και επιβεβλημένα, στις σχέσεις, στις προθέσεις, στους ρόλους. Τα όρια χωρίζουν αλλά μπορούν να γίνουν και σημεία τομής, επικοινωνίας και μοιράσματος αλλά από μια ασφαλή θέση.

Υπάρχουν όμως και όρια που ξεπερνιούνται για καλό, είναι θετικά ιδωμένες υπερβάσεις, είναι έξοδοι από την ασφαλή μας ζώνη και γνωριμία με το άγνωστο αλλά χρήσιμο, διδακτικό ή συναρπαστικό και χρειάζεται σοφία για να μπορούμε να διακρίνουμε τις περιπτώσεις και σεβασμό στον εαυτό μας και τους άλλους για να είμαστε σίγουροι ότι κανείς δεν απειλείται.

Το «Φτου Ξελύπη» είναι ένα βιβλίο που μιλά ακριβώς για αυτές τις υπερβάσεις. Η μετάφραση και το ταξίδι του σε άλλες γλώσσες και άλλες χώρες ήταν ένα δώρο για μένα και η επιβεβαίωση του αυτονόητου ότι στην τέχνη δεν θα έπρεπε να υπάρχουν όρια αλλά αυτή να ταξιδεύει-σε όλες της τις μορφές- να κατακτά, να μαγεύει, να ανοίγει πόρτες, παράθυρα και καρδιές.

Η διαφορετικότητα είναι κομμάτι της ζωής μας, το ίδιο και η πολυχρωμία, η ποικιλία και η εναλλαγή. Με αυτή την πληροφορία γεννιόμαστε. Όχι όμως και το ρατσισμό ή το φόβο στο διαφορετικό, αυτό το μαθαίνουμε. Οι προκαταλήψεις που χτίζουν τοίχους θεόρατους ανάμεσα στους ανθρώπους μαθαίνονται και ριζώνουν μέσα μας από πολύ μικρές ηλικίες και με τρόπους σιωπηλούς ή φωναχτούς αλλά σίγουρα πανίσχυρους.

Τα παιδιά από τη φύση τους έχουν «αχρωματοψία» και μια απλότητα στον τρόπο που βλέπουν, νιώθουν και αντιμετωπίζουν τη διαφορετικότητα που αν δεν την «πειράζαμε» εμείς οι μεγάλοι, τότε σίγουρα ο κόσμος μας θα ήταν καλύτερος. Και η λογοτεχνία είναι ένας χώρος πρόσφορος να αξιοποιηθεί αυτό το παιδικό χάρισμα αλλά όχι με διδακτισμό. Δεν πιστεύω στο διδακτισμό, ούτε και τα παιδιά άλλωστε που τον αντιλαμβάνονται αμέσως και συνήθως του γυρνούν την πλάτη. Πιστεύω στην ειλικρίνεια και την εντιμότητα απέναντι στα παιδιά που θέλουν να ξέρουν την αλήθεια και συχνά ρωτούν επίμονα για να την ανακαλύψουν και όσο κι αν μας φαίνεται παράξενο, την αντέχουν! Δεν πιστεύω στη μονοδιάστατη φύση των παραμυθιών και των βιβλίων που στόχο έχουν μόνο να ψυχαγωγήσουν ή να διδάξουν χαϊδεύοντας παιδικά αυτιά και λέγοντας το αναμενόμενο, αυτό που περιμένουν να ακούσουν, αυτό συχνά τα κάνει ανιαρά και προβλέψιμα. Τα δύσκολα, τα δυσάρεστα και αυτά μπορούν να

λέγονται, να περιγράφονται, είναι μέρος της ζωής αλλά και της «παραμυθητικής» μας κουλτούρας αλλά με έναν όρο: να υπάρχει δίπλα στο σκοτάδι, το φως, να υπάρχει λύτρωση, κάθαρση, ανακούφιση και δικαίωση, τότε ικανοποιείται το αίσθημα δικαίου και της ισορροπίας και αυτό καθησυχάζει τα παιδιά και τους δίνει δύναμη και να ταυτιστούν με τους ήρωες αλλά και να νιώσουν στο τέλος ασφαλή ότι όλα θα πάνε καλά...

Το πολύτιμο θησαυρό

Ήταν ένα μοναχό αυγό και απέναντί του όλο το χωριό!

Ποιος θα το φιλοξενούσε και κυρίως θα κλωσούσε,

μέχρι απ'το εύθραυστο αυγό

να βγεί ένα σωστό μωρό;

Όλοι είχαν τις δουλειές τους, τα δικά τους τα παιδιά

να φροντίσουν, να ταΐσουν, να κρατήσουν ασφαλή...

«Γιατί όσο εμείς μιλάμε και πολύ χασομεράμε,

ένα τόσο δα μωρό μέσα στο λευκό αυγό,

περιμένει να του δώσουμε αξία και μεγάλη σημασία,

να του δώσουμε αγάπη, ηρεμία και ζεστή φιλοξενία,

έτσι όπως αξίζει στα αυγά όλου του κόσμου

που θα γίνουμε μωρά»

είπε η κυρά αρκούδα που δεν ήταν μανούλα

αλλά ήξερε καλά για του κόσμου τα αυγά...

Απόσπασμα από τα βιβλίο της ΦτουΞελύπη, εκδόσεις Μεταίχμιο

“Και ένιωθα πάντα σαν τη χελώνα που κουβαλά το καβούκι της και πάνω του έχουν γραφτεί όλα τα χρόνια, όλες οι ιστορίες και όλες οι περιπέτειες της ζωής μου. Έγινα υπομονετική, σαν τη χελώνα, και δεν ξεχνούσα τίποτα από αυτά που μου συνέβαιναν, για να έχω να θυμάμαι και κυρίως να έχω να διηγούμαι την ιστορία μας, όταν πια θα έχουν όλα τελειώσει και θα έχουμε επιστρέψει στο σπίτι μας. Μέχρι τότε όμως ταξίδευα, όχι ξέγνοιαστα, με φόβο για το άγνωστο αλλά και για το γνωστό που ίσως δεν θα ξανάβλεπα...”

“Κλείνω τα μάτια και ακούω γύρω μου φωνές, γέλια, χειροκροτήματα κι εγώ ονειρεύομαι ότι ανάμεσα σε αυτούς είναι όλοι οι αγαπημένοι που έχουμε χάσει ή αφήσει πίσω, που έχουμε χρόνια να δούμε και τους στέλνω την αγάπη μου και την αγκαλιά μου. Υπόσχομαι πως θα ξανάρθω, θα ξανασυναντήσω όλους τους χαμογελαστούς ανθρώπους, τις χαμογελαστές πόλεις, χώρες και νησιά που μου έμαθαν πως μπορούμε τελικά να έχουμε πολλές πατρίδες, όλες ανοιχτές να μας αγκαλιάσουν, αρκεί να έχουμε ανοιχτά μάτια και ανοιχτές καρδιές. Θα ξανάρθω, το υπόσχομαι! Με σακίδιο στην πλάτη, όπως το είχα ονειρευτεί και χωρίς να φοβάμαι...»

Αργυρώ Πιπίνη

Βιογραφικό σημείωμα

Η Αργυρώ Πιπίνη είναι συγγραφέας, ηθοποιός και μεταφράστρια. Σπούδασε Πολιτικές Επιστήμες και Θέατρο και λατρεύει τα βιβλία, με όλη της τη ζωή να εξελίσσεται γύρω από αυτά. Εργάζεται ως δασκάλα θεάτρου και ως μεταφράστρια λογοτεχνίας, θεάτρου και παιδικών βιβλίων και διοργανώνει σεμινάρια δημιουργικής γραφής, εργαστήρια και διαδικτυακά σεμινάρια για ενήλικες και παιδιά. Έχει λάβει πολλά βραβεία, τόσο ως συγγραφέας όσο και ως μεταφράστρια. Ο Μελάκ, ολομόναχος (Εκδόσεις Καλειδοσκόπιο) έλαβε το Κρατικό Βραβείο, το Βραβείο Λογοτεχνικού Περιοδικού Αναγνώστη και συμπεριλήφθηκε στον κατάλογο White Ravens (2017). Καλοκαίρι, Φθινόπωρο, Χειμώνας, Άνοιξη, Καλοκαίρι... (Patakis Publishers) έλαβε το Ελληνικό Βραβείο IBBY, την Ελληνική τιμή Γραφιστικής και Εικονογράφησης (ΕΒΓΕ) και τον Μάιο του 2020 η κριτική επιτροπή των βραβείων Hans Christian Andersen το συμπεριέλαβε σε μια λίστα με 20 βιβλία που το πάνελ, θεωρώντας ότι έχουν ιδιαίτερη σημασία, συνιστά να μεταφραστούν σε όλο τον κόσμο, ώστε να έχουν πρόσβαση τα παιδιά παντού. Ένα δικό τους ταξίδι (Καλειδοσκόπιο Publishing) έλαβε επίσης το Βραβείο Λογοτεχνικού Περιοδικού Αναγνώστη και συμπεριλήφθηκε στον κατάλογο White Ravens (2015). Τα βιβλία της Pericles and Aspasia - The Petticats, Book 1 (Patakis Publishers) και When the sun going to bed (Martis Books) συμπεριλήφθηκαν επίσης στον κατάλογο White Ravens (2019 και 2021). Είναι υποψήφια για το Astrid Lindgren Memorial Award (ALMA), 2022.

Εισήγηση της Αργυρώς Πιτίνη στην εκδήλωση «Φιλοξενώντας τον άλλον στις αφηγήσεις μας»

Ήθελα να απλώσω το χέρι μου για να κρατηθούν

Το καλοκαίρι του 2015 στις θάλασσες όπου κολυμπούσαμε πνίγονταν άνθρωποι. Στις ίδιες αυτές θάλασσες. Το καλοκαίρι του 2015 ήταν ένα κρύο καλοκαίρι. Κρύο, παντού κρύο. Οι φωτογραφίες στις εφημερίδες — το βλέμμα μιας γυναίκας, τα δάκρυα ενός παιδιού, τα χέρια ενός ημιθανούς άντρα, τα ξεχαρβαλωμένα σώματα — συνεχόμενα δυνατά χτυπήματα στην ασφάλεια της ζωής μας, μας έδειχναν το πρόσωπο της απελπισίας χωρίς καν να είμαστε παρόντες. Βλέποντας τις βάρκες να φτάνουν στα νησιά, όσες κατάφερναν να φτάσουν, φορτωμένες με γυναίκες, άντρες και παιδιά διωγμένα από τη χώρα τους, με κουρασμένους, σαστισμένους, απελπισμένους ανθρώπους, βλέποντας τις ανακουφισμένες οικογένειες να κοιμούνται στα προσωρινά τους 'σπίτια' σε μια πλατεία, τα παιδιά να παίζουν σ' ένα χωράφι, προσπαθώντας να επεξεργαστείς το αδιανόητο, το ασύλληπτο, αναρωτιέσαι πώς θα μπορούσες να εξηγήσεις αυτό το αδιανόητο στα δικά μας παιδιά που βλέπουν, νιώθουν, ρωτούν.

Κατεβήκαμε στον Πειραιά. Κι εκεί ένιωσα τι θα πει απελπισία αλλά και ελπίδα. Είδα συμπατριώτες μας να προσφέρουν προσωρινά το σπίτι τους σ' αυτούς τους ανθρώπους, για να κάνουν ένα μπάνιο και να φάνε ένα πιάτο φαγητό. Είδα έφηβους παγωμένους αλλά και μικρά παιδιά να παίζουν χαρούμενα — η ζωή τους ολόκληρη απλωμένη σε μια κουβέρτα στην πύλη Ε9.

Σε τι να πιστέψουμε πια; Για ποιο πράγμα αξίζει να ζούμε;

Ήθελα να απαντήσω σ' αυτά τα ερωτήματα, να πιστέψω σ' έναν δίκαιο κόσμο, και να πείσω και άλλους να πιστέψουν, να ανάψω στην ελπίδα.

Ήθελα να κοιτάξω αυτά τα παιδιά στα μάτια, ήθελα να απλώσω το χέρι μου για να κρατηθούν, να τους πω ότι η ζωή τους έχει νόημα, ότι δε θα τους παρατήσουμε, δε θα τους ξεχάσουμε. Κι αυτό το βιβλίο ήταν ένας τρόπος. Ο τρόπος να σηκώσουν το βλέμμα στη ζωή αυτών των παιδιών, αυτών των οικογενειών, αυτών των ανθρώπων, κι άλλοι άνθρωποι. Και να απλώσουν κι εκείνοι το χέρι τους για να δημιουργήσουμε κοινότητες αλληλεγγύης. «Γιατί με κάθε άνθρωπο που πεθαίνει, πεθαίνει κι ένα κομμάτι του κόσμου» όπως λέει και ο Σεμπασιτιό Σαλγκάδο.

Και σήμερα, έξι χρόνια αργότερα, συνειδητοποιείς πως δεν έχουν αλλάξει πολλά. Ακόμα περισσότεροι τσακισμένοι, απελπισμένοι άνθρωποι προσπαθούν να πιαστούν από κάπου, προσπαθούν να ξεχάσουν τη φρίκη και να ζωντανέψουν την ελπίδα για μια καλύτερη ζωή. Κι εμείς; Θα σταθούμε απέναντί τους ή δίπλα τους; Θα τους κρατήσουμε το χέρι ή θα κλείσουμε μάτια και αυτιά και θα συνεχίσουμε όσα κάνουμε; Η εξίσωση δε λύνεται εύκολα αλλά πιστεύω ότι η απάντηση είναι απλή: Τι θα κάναμε αν ήμασταν στη θέση τους; Θα θέλαμε να μας γυρίσουν την πλάτη, να σβήσουν μια για πάντα την πίστη στον άνθρωπο;

Απόσπασμα από το βιβλίο της Μελάκ, μόνος. εκδ. Καλειδοσκόπιο, Εικονογράφηση: Αχιλλέας Ραζής

Πεινάει. Φοβάται. Προς βορράν.

Διψάει. Φοβάται. προς βορράν.

Κρυώνει. Φοβάται. Προς βορράν.

Βαδίζει. Φοβάται. Προς βορράν.

Τρέμει. Φοβάται.

Τρέχει. Φοβάται.

Κλαίει. Φοβάται. Φοβάται.

Μια μέρα ξύπνησα κι όλα τα χρώματα είχαν χαθεί.

Ο ουρανός γκρίζος, η γη γεμάτη στάχτες.

Πουθενά πουλιά. Είχαν πετάξει μακριά.

Και τα ζώα είχαν λουφάξει. Το βουητό τα είχε τρομάξει.

Εγώ δεν βρήκα μέρος να κρυφτώ.

Άρπαξα τη Νουρ απ' το χέρι και τρέξαμε στους λόφους.

Έτρεμε η γη, έτρεμε ο αέρας, έτρεμε ο κόσμος.

Φωτιές, παντού φωτιές. Τα σπίτια έπεφταν, τρύπες

άνοιγαν εδώ κι εκεί, πέτρες πετάγονταν ψηλά και μετά

έσκαγαν στο χώμα. Ο δάσκαλος έτρεχε.

Η θεία της Εσρά ξαπλωμένη στον δρόμο.

Έσερνα την αδερφή μου — «Μαμά, πού είσαι;

Μπαμπά πού είσαι;»— έσερνα τη Νουρ.

Η Νουρ μου έσφιγγε τα δάχτυλα κι έκλαιγε.

Τρέχει. Φοβάται. Κρύβεται. Φοβάται. Κλείνει τ' αυτιά του. φοβάται. Σφίγγει την αδερφή του. Φοβάται.

Κοιτάζει τα άγνωστα πρόσωπα. Δεν κλαίει. Φοβάται.

Φτάσαμε στα βουνά. Κρυώνω. Κρυφτήκαμε στο δάσος. Κρυώνω. Κι άλλοι άνθρωποι κι άλλα παιδιά. Κρυώνω. Πεινάω. Μας έδωσαν να φάμε πίτα.

Κρυώνω. Μας έδωσαν μια πετσέτα. Σκεπαστήκαμε. Κοιμηθήκαμε.

Τρίτη εκδήλωση

«Ιστορικές και Πολιτισμικές διαδρομές στη Μεσόγειο»

Δευτέρα 13 Δεκεμβρίου 2021

18.00 μ.μ

Στην τρίτη και η τελευταία του έργου, πέντε Έλληνες δημιουργοί μας ταξίδεψαν στην ιστορία της σύγχρονης Ελλάδας και μας μίλησαν μέσω του έργου τους για τις αμφίδρομες πολιτιστικές σχέσεις ανάμεσα στην χώρα μας και σε άλλες χώρες της Μεσογείου, αναδεικνύοντας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τον διαπολιτισμικό χαρακτήρα της σύγχρονης ελληνικής δημιουργίας. Η εκδήλωση είχε τον τύπο συζήτησης «Στρογγυλής Τραπέζης».

Συμμετείχαν οι Έλληνες δημιουργοί:

Θεόδωρος Γρηγοριάδης (συγγραφέας), Δρ. Αλέξανδρος Καζαμίας (πολιτικός επιστήμων, ερευνητής), Κώστας Κωνσταντάτος (μουσικός, εικαστικός), Δρ. Μαρία Παπαδήμα (μεταφράστρια, μεταφρασεολόγος), Κώστας Φέρρης (σκηνοθέτης, σεναριογράφος).

Παρακολούθηση της εκδήλωσης στο Youtube [εδώ](#).

Θεόδωρος Γρηγοριάδης

Βιογραφικό σημείωμα

Γεννήθηκε το 1956 στο Παλαιοχώρι Παγγαίου του νομού Καβάλας. Σπούδασε αγγλική γλώσσα και λογοτεχνία στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Δίδαξε αγγλικά σε δημόσια σχολεία της Θράκης και της Αθήνας μέχρι το 2011. Το πρώτο του μυθιστόρημα, “Οι κρυμμένοι άνθρωποι”, εκδόθηκε το 1990. Ευρύτερα γνωστός έγινε με το μυθιστόρημα “Ο Ναύτης” το 1993. Η νουβέλα του “Δεύτερη γέννα” ανέβηκε στο ΔΗΠΕΘΕ Καβάλας το 2010 στα πλαίσια του Φεστιβάλ Καβάλας, με πρωταγωνίστρια την Φιλαρέτη Κομνηνού. Επί σειρά ετών συνεργάστηκε ως τακτικός κριτικός βιβλίων ξένης λογοτεχνίας στις εφημερίδες Το Βήμα, Τα Νέα καθώς και στο Βιβλιοδρόμιο και στην Εποχή. Το μυθιστόρημά του “Το Παρτάλι” ανέβηκε το 2011 στο Φεστιβάλ Αθηνών ως θεατρικός μονόλογος. Το 2015 στο Φεστιβάλ

Φιλίππων παίχθηκε ο μονόλογος “Ο ξεχασμένος άγγελος των Φιλίππων”. Το μυθιστόρημα “Ζωή μεθόρια” (2015) κέρδισε το Κρατικό Βραβείο Μυθιστορήματος 2016. Η “Καινούργια πόλη” (2017) συμπληρώνει μαζί με την “Ζωή μεθόρια” και το “Παρτάλι” (2001) την τριλογία του Παρταλιού. Παρουσίασε 16 εκπομπές λογοτεχνίας “Ο λόγος της γραφής” στο Κανάλι της Βουλής (2016). Το αφήγημα “Το τραγούδι του πατέρα” (2019) βραβεύτηκε με το βραβείο ΝΙΚΟΣ ΘΕΜΕΛΗΣ του περιοδικού “Ο αναγνώστης”.

Εισήγηση από τον Γρηγοριάδη Θεόδωρο στην εκδήλωση «Ιστορίες και Πολιτισμικές διαδρομές στην Μεσόγειο», Μεσογειακή Ανατολή

Αναρωτιέμαι πόσο σημαντικό στη ζωή κάθε ανθρώπου είναι η προσωπική του ανθρωπογεωγραφία και πώς αυτή διαμορφώνεται και οριοθετείται. Για έναν βορειοελλαδίτη σαν και μένα, γεννημένο σε ένα ορεινό χωριό στο Παγγαίο θα έλεγε κανείς ότι οι ρίζες μου εμπεριέχουν περισσότερο την βαλκανική υπόσταση. Εντούτοις μια σειρά από τυχαία συμβάντα μου έδωσαν την δυνατότητα να επεκτείνω τους ορίζοντές μου τόσο πνευματικά όσο και γεωγραφικά. Πρώτον η ίδια η πόλη της Καβάλας, μόλις είκοσι χιλιόμετρα από το χωριό μου, ήταν ήδη ένας φάρος που εξέπεμπε σήματα στο Αιγαίο και στη Μεσόγειο και μάλιστα με βεβαρυμένο ιστορικό παρελθόν. Οι Αιγύπτιοι ψαράδες στο λιμάνι, το Ιμαρέτ παραπίσω, που το πρόλαβα ερειπωμένο και τώρα το χαίρομαι ανακαινισμένο, μου έδιναν την αίσθηση μιας ενιαίας ιστορικής θάλασσας.

Ως φοιτητής στην Θεσσαλονίκη άρχισα να διαβάζω συστηματικά τον Καβάφη και να με επηρεάζει ο γεωγραφικός και ποιητικός ορίζοντας του έργου του, ειδικά με την έμφαση στον ελληνισμό στην ύστερη αρχαιότητα που απλώνεται στην ευρύτερη λεκάνη της Μεσογείου. Επόμενος σημαδιακός σταθμός ήταν η θητεία μου στο Πολεμικό Ναυτικό ως ναύτης σε πλοίο που ταξιδεύει σε όλα τα μεσογειακά λιμάνια. Έτσι είχα τη δυνατότητα, μόλις το 1980 και 81, να επισκεφτώ την Λαττάκεια της Συρίας, την Κύπρο, την Τύνιδα, την Τρίπολη της Λιβύης μαζί φυσικά με τα υπόλοιπα ευρωπαϊκά λιμάνια. Είκοσι οκτώ μήνες σε καράβι δεν είναι και λίγοι για να απλωθεί η ματιά σου και να αγκαλιάσει τους νέους ορίζοντες, αναζητώντας μια ίσαλο γραμμή κοινής ιστορικής μνήμης.

Το 1988 μετακομίζω στην Αθήνα και αρχίζω να γράφω. Η Αθήνα-τριάντα χρόνια πριν, μου ήταν πιο οικεία ως ανατολίτικη πόλη, το ίδιο και ο μεσογειακός Πειραιάς. Αναγνωρίζω τα λιμάνια και τις διαδρομές της θητείας μου και στο μυθιστόρημα ο “Ναύτης” (1993) καταγράφω την προσωπική μου μετάβαση από το βουνό στη θάλασσα. Εκεί περιγράφω τις πόλεις και τα θαλασσινά ταξίδια. Ως πολίτης πια αρχίζω να ταξιδεύω τακτικά στην Αίγυπτο, στην Τυνησία και στην Συρία, πάντα με τη ματιά του περιηγητή. Ανακαλύπτω μια άλλη πλευρά του εαυτού μου, πιο εσωτερική, δεμένη αισθαντικά με το φως, τη θάλασσα και τους ανθρώπους. Ο ιστορικός και ποιητικός Καβάφης με οδηγεί σε πιο συστηματικές και επιστημονικές αναγνώσεις για την ιστορία: Για τον Παγανισμό και τον ελληνισμό, τον Διόνυσο της Ανατολής, την ελληνική λογοτεχνία στην Αίγυπτο, τον Ελληνισμό και το Ισλάμ, διαβάσματα που αναπτερώνουν αυτό που πάντα πίστευα για την Ελλάδα: ότι διαχρονικά ανήκει σε μια

μεσογειακή ανατολή. Έτσι, το 2005, στο μυθιστόρημα “Αλούζα χίλιοι και ένας εραστές”, μέσα από το πρόσχημα των ταξιδιών μιας αραβοελληνίδας στα λιμάνια της ανατολικής Μεσογείου, προσπαθώ να ενσωματώσω κάποια στοιχεία από αυτά τα ιστορικά και μυθολογικά στοιχεία, προσδίδοντας στο μυθιστόρημα εκείνη την αύρα που είχα φαντασιωθεί τόσα χρόνια. Στην συλλογή διηγημάτων Χάρτες (2007) υπάρχουν μερικά διηγήματα που διαδραματίζονται στην Τυνησία και στην όαση Σίουα, το ίδιο και στις επόμενες συλλογές. Η μεσογειακή ανατολή είναι πια ένα κομμάτι της προσωπικής μου ιστορίας αλλά βασίζεται και σε άλλες τεκμηριωμένες ιστορικές πηγές. Ακόμη και στην καινούργια συλλογή διηγημάτων, που θα κυκλοφορήσει την επόμενη άνοιξη, θα υπάρχει ένα χιουμοριστικό διήγημα, με τον τίτλο “Μήπως είμαι Άραβας;” και θα αναφέρεται στις περιπτώσεις όπου ταξιδεύοντας στην Ευρώπη με θεωρούσαν ύποπτα Άραβα ενώ το ίδιο στοιχείο ήταν τόσο ευπρόσδεκτο στα ταξίδια της ανατολής. Η καλή τύχη έφερε το μυθιστόρημα 'Αλούζα' στα σωστά χέρια. Έτσι ο ελληνοιστής Χάλεντ Ράουφ το μετέφρασε στα αραβικά και κυκλοφόρησε στην Αίγυπτο. Το παρουσιάσαμε στην Έκθεση Βιβλίου στο Κάιρο το 2017, μια σημαντική συνάντηση μελετητών με κοινά πολιτισμικά και λογοτεχνικά ενδιαφέροντα. Πάντα πίστευα ότι η Μεσόγειος είναι μια σημαδιακή θάλασσα γιατί μας φέρνει σε επαφή με τρεις ηπείρους, μας δίνει πολιτισμικές και εμπορικές ανταλλαγές ανάμεσά στους λαούς. Η αλήθεια είναι ότι παντού στην Μεσόγειο αισθάνθηκα την ίδια ζεστασιά και φιλοξενία. Βεβαίως δεν πήγαν όλα χαρμόσυνα. Μετά την Αραβική άνοιξη ένιωσα να συρρικνώνεται ο κόσμος αυτός που είχα χαρτογραφήσει μυθοπλαστικά και νοητικά. Ένωσα να χάνεται η πυξίδα. Όμως οι δυσκολίες αυτές θα ήθελα να πιστεύω ότι είναι προσωρινές. Η θάλασσα, η κοινή ιστορία και οι κοινές παραδόσεις θα μας ενώνουν. Ένα διαχρονικό όπλο, ανέξοδο και χωρίς πολιτικές παρεκτροπές, είναι ο πολιτισμός-ειδικά η λογοτεχνία. Ας υποστηριχτεί μέσα από δράσεις και μεταφράσεις για να κρατήσουμε ανοιχτά τα λιμάνια και ευοίωνα τα ταξίδια μας.

Αλέξανδρος Καζαμίας

Βιογραφικό σημείωμα

Ο Αλέξανδρος Καζαμίας είναι Επισκέπτης Ερευνητής στο Πανεπιστήμιο του Άμστερνταμ και Επίκουρος Καθηγητής Πολιτικών Επιστημών στο Πανεπιστήμιο του Κόβεντρυ. Είναι συγγραφέας του βιβλίου, *Greece and the Cold War: Diplomacy and Anti-Colonialism After the Civil Conflict*, και δεκάδες άρθρων και μελετών για την σύγχρονη ελληνική ιστορία, κουλτούρα και πολιτική, τις ελληνοτουρκικές σχέσεις και την ιστορία της ελληνικής παροικίας στην Αίγυπτο. Σχετικά με το τελευταίο αντικείμενο, οι επιστημονικές μελέτες του περιλαμβάνουν τα άρθρα, 'Cromer's Assault on "Internationalism": British Colonialism and the Greeks of Egypt, 1882-1907' (2014) και 'The "Purge of the Greeks" from Nasserite Egypt: Myths and Realities', *Journal of the Hellenic Diaspora*, 35:2, 2009. Έχει υπάρξει επισκέπτης ερευνητής στα πανεπιστήμια του Πρίνστον και του Εδιμβούργου και έχει δώσει διαλέξεις στα Πανεπιστήμια της Μόσχας, του Καΐρου, του Λονδίνου, της Οξφόρδης, του Πρίνστον, του Καίμπριτζ και του Εδιμβούργου. Άρθρα και συνεντεύξεις του έχουν εμφανιστεί σε

εφημερίδες και ΜΜΕ, όπως οι Times Literary Supplement, ο Guardian, το BBC, το Russia Today, η *Καθημερινή*, *Τα Νέα*, *Η Εφημερίδα των Συντακτών*, το περιοδικό Αντί και η *Al-Ahram Weekly*.

Εισήγηση από του Αλέξανδρου Καζαμιά στην εκδήλωση «Ιστορικές και Πολιτισμικές διαδρομές στην Μεσόγειο»

Διαπλεκόμενες Ιστορίες: Η συμβολή τους στο Διάλογο των Πολιτισμών

Η ιδέα ενός «Διαλόγου των Πολιτισμών» τέθηκε αρχικά στην UNESCO στη δεκαετία του 1970, όμως έπρεπε να φτάσουμε στα τέλη της δεκαετίας του 1990 για να βγάλει ο ΟΗΕ τα πρώτα ψηφίσματα, υιοθετώντας το 2001 την «Παγκόσμια Ατζέντα για το Διάλογο των Πολιτισμών». Σκοπός των πρωτοβουλιών αυτών είναι η άμβλυση των φανατισμών και η απάλειψη των στερεοτύπων και διακρίσεων με στόχο την εδραίωση της παγκόσμιας ειρήνης. Ας σημειωθεί ότι την ίδια εποχή, η κυρίαρχη σκέψη σε πολλά κράτη του ΝΑΤΟ αποδεχόταν το ιδεολόγημα της «Σύγκρουσης των Πολιτισμών» του Samuel Huntington, που προέβλεπε μια παγκόσμια σύρραξη ανάμεσα στο Ισλάμ και τη Δύση. Επομένως, τα ψηφίσματα του ΟΗΕ το 1998-2001 ήταν μια σωστή απάντηση σε αυτά τα εφιαλτικά σενάρια, που ελήφθη με πρωτοβουλία ορισμένων Ισλαμικών κρατών, περιλαμβανομένης και της Αιγύπτου.

Η σημασία της Ιστορίας στο Διάλογο των Πολιτισμών αναγνωρίζεται από την «Παγκόσμια Ατζέντα» του 2001, με τέσσερις αναφορές. Στο προοίμιο τονίζεται ότι όλοι οι πολιτισμοί στην Ιστορία τους ανέπτυξαν «εποικοδομητικές αλληλεπιδράσεις» με άλλους πολιτισμούς, ενώ στο «Πρόγραμμα Δράσης» της Ατζέντας τίθενται οι εξής στόχοι: α) Η «προώθηση του ιστορικού και πολιτιστικού τουρισμού», β) η συμπερίληψη της «Ιστορίας και της κοινωνικοπολιτικής σκέψης άλλων πολιτισμών» στην ύλη των εκπαιδευτικών συστημάτων των κρατών-μελών του ΟΗΕ, και γ) η προβολή «Ιστορικών περιπτώσεων εποικοδομητικού διαλόγου μεταξύ των διαφορετικών πολιτισμών».

Ως ιστορικός, φοβάμαι πως αυτοί οι - κατά τα άλλα χρήσιμοι - στόχοι δεν φεύγουν μακριά από την επιφάνεια, οπότε, πέρα από κάποιο σημείο δεν μπορούν να συμβάλλουν στο πλησίασμα των πολιτισμών. Στην πραγματικότητα, εντάσσονται σε αυτό που η πανεπιστημιακή κοινότητα σήμερα αποκαλεί «διεθνοποίηση». Παρά τη θετική της συμβολή, η διεθνοποίηση της παιδείας και της έρευνας συνιστά κυρίως μια *εξωτερική διαδικασία*, που αφορά το πώς παρουσιάζεται και όχι το πώς γράφεται η Ιστορία. Στην αντίληψή μου όμως, ο διαπολιτισμικός διάλογος πηγαίνει βαθύτερα

και είναι μια διαδικασία *εσωτερική* που αποβλέπει στην απάλλειψη των στερεοτύπων και παρερμηνειών που κουβαλά κάθε πολιτισμός, τόσο για τους άλλους πολιτισμούς όσο και για τον εαυτό του.

Για να διεξαχθεί ουσιαστικά, ο διαπολιτισμικός διάλογος πρέπει να ξεκινά από τον τρόπο με τον οποίο γράφεται η Ιστορία. Αν δεν υπάρξει αυτή η εσωτερική προεργασία, τότε εκείνα που θα πει ένας ιστορικός ή μια παράδοση ιστοριογραφίας, κινδυνεύουν να οδηγήσουν σε έναν διαπολιτισμικό «διάλογο κωφών». Ας πάρουμε για παράδειγμα μια ελληνίδα ιστορικό που συμμετέχει σε διεθνή συνέδρια, συνεργάζεται με μη Έλληνες ιστορικούς, και το έργο της μεταφράζεται σε ξένες γλώσσες. Οπωσδήποτε αυτή η ιστορικός είναι επαρκώς «διεθνοποιημένη». Όμως κατά πόσο συμβάλλει στον Διάλογο των Πολιτισμών; Ενδέχεται βεβαίως να συμβάλλει· αλλά είναι εξίσου πιθανόν και να τον δυσχεραίνει. Σε τελική ανάλυση, η συμβολή της στο πεδίο αυτό εξαρτάται από άλλους παράγοντες που αφορούν την ποιότητα και θεματολογία του έργου της.

Ποιοί είναι αυτοί οι ποιοτικοί παράγοντες; Δυστυχώς, ελάχιστοι τους προσέχουν, παρόλο που είναι ουσιαστικοί. Θα αναφερθώ σε έναν από τους σημαντικότερους. Πόσοι από εμάς, όταν διαβάζουμε ένα ιστορικό κείμενο, προσέχουμε τι πηγές χρησιμοποίησε ο ιστορικός και από ποιες γλώσσες; Ακόμη και μεταξύ των ειδικών, ελάχιστοι το κάνουν. Λόγου χάρη, τα τελευταία 130 χρόνια έχουν γραφτεί περί τις δέκα γενικές ιστορίες για τους Έλληνες της Αιγύπτου, και εκατοντάδες εξειδικευμένες μελέτες. Καμία από τις δέκα αυτές γενικές ιστορίες, και ελάχιστες από τις εξειδικευμένες μελέτες που ανήκουν σε Έλληνες ιστορικούς έχουν χρησιμοποιήσει αραβικές πηγές. Παρομοίως, η μόνη γενική ιστορία των Ελλήνων της Αιγύπτου από Αιγύπτιο ιστορικό και οι λίγες εξειδικευμένες μελέτες που γνωρίζω, δεν χρησιμοποιούν ελληνόγλωσσες πηγές. Αυτή η κατάσταση δεσπόζει παρά την ύπαρξη μιας ισχυρής ελληνικής παροικίας στην Αίγυπτο το 19^ο και 20^ο αιώνα και μιας σημαντικής αιγυπτιακής παροικίας στην Ελλάδα τις τελευταίες δεκαετίες.

Εκτός από την πολυγλωσσία των πηγών, θα αναφερθώ και σε μία δεύτερη, εξίσου σημαντική μέθοδο. Πρόκειται για την προσέγγιση των «διαπλεκόμενων ιστοριών», δηλαδή της αφήγησης της ιστορίας όχι μόνο ενός έθνους ή μιας κοινωνικής ομάδας, αλλά του τρόπου με τον οποίο η ιστορία αυτή συναντάται και αναμειγνύεται με εκείνη άλλων εθνών ή κοινωνικών ομάδων. Από τη σκοπιά αυτή, δεν μας ενδιαφέρει πλέον να αφηγηθούμε την ελληνική ή αιγυπτιακή Ιστορία, ή την ιστορία κάποιων τάξεων ή διασπορικών κοινοτήτων της Μεσογείου, δηλ. της αρμενικής,

ιταλικής, ελληνικής ή της συρολιβανέζικης διασποράς, αλλά τις σχέσεις που αυτές ανέπτυξαν μεταξύ τους και με τις χώρες που τις υποδέχτηκαν. Εδώ πρέπει να υπογραμμιστεί η διαφορά ανάμεσα στον «εποικοδομητικό διάλογο» στον οποίο αναφέρεται η Ατζέντα του ΟΗΕ και στη βαθύτερη *ανάμειξη και διαπλοκή των Ιστοριών*.

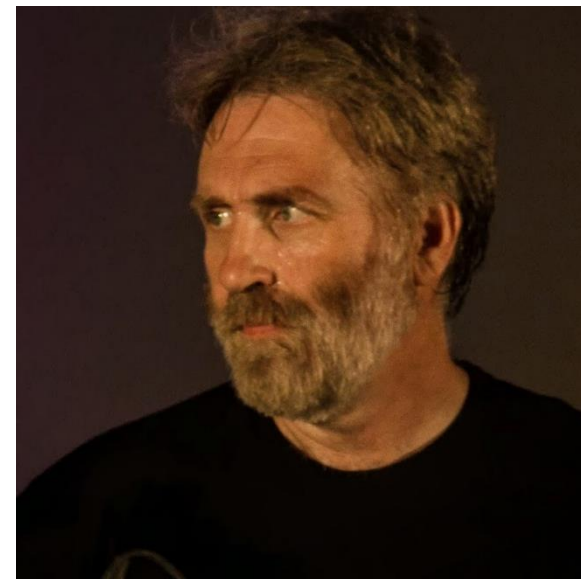
Τι ακριβώς επιτυγχάνεται με τη μέθοδο αυτή; Καταρχήν, περισσότερος ρεαλισμός, διότι η πραγματική Ιστορία δε διαμορφώνεται εντός αυστηρών εθνικών ορίων, όπως διδάσκεται στα βιβλία των υπουργείων Παιδείας. Στον πραγματικό κόσμο, η Ιστορία είναι γεμάτη από αλληλοδιασταυρώσεις, μετακινήσεις πληθυσμών, ασυνέχειες και σύγχυση, στοιχεία τα οποία ούτε η *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, του Παπαρρηγόπουλου ή της Εκδοτικής Αθηνών, ούτε τα βιβλία του Αιγύπτιου ιστορικού Αμντελ Ραχμάν Ελ-Ράφει, δεν προβάλλουν. Δεύτερο, επειδή οι κοινωνικές ομάδες, τα έθνη και οι πολιτισμοί, όπως έδειξε το βιβλίο του Βεγγαλέζου ιστορικού, Dipesh Chakrabarty, *Provincializing Europe* (2000), συγκροτούνται σχεσιακά και όχι αυτοτελώς, οι διαπλεκόμενες ιστορίες μας επιτρέπουν να πλαισιώνουμε τους πολιτισμούς στο διεθνές τους περιβάλλον. Στην περίπτωση κομβικών γεωπολιτικών χώρων όπως η Λεκάνη της Μεσογείου, αυτοί οι εξωτερικοί παράγοντες, όπως είναι οι αυτοκρατορίες ή οι υπερδυνάμεις του Ψυχρού Πολέμου, υπήρξαν καθοριστικοί στη διαμόρφωση των πολιτισμών της.

Θα μπορούσε βεβαίως να αναφερθεί κανείς και σε άλλες μεθόδους που συντείνουν στη βαθύτερη αλληλοκατανόηση ανάμεσα στους πολιτισμούς, όπως λ.χ. η συγκρητική/αντιστικτική μέθοδος που πρότεινε ο Παλαιστίνιος διανοούμενος, Edward Said. Όμως η συμβολή της Ιστορίας στο Διάλογο των Πολιτισμών δεν είναι ζήτημα που αφορά μόνο τους ιστορικούς. Αφορά εξίσου και το κοινό που διαβάζει Ιστορία. Αν το κοινό αυτό δεν επιζητά πολυφωνικές αφηγήσεις, που να στηρίζονται σε γλωσσική ποικιλία πηγών και συστηματικές συγκρίσεις και διασταυρώσεις, τότε οι ιστορικοί δεν θα έχουν σοβαρό λόγο να αλλάξουν τις εσωστρεφείς συνήθειές τους.

Κώστας Κωνσταντάτος

Βιογραφικό σημείωμα

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1959 όπου μεγάλωσε και σπούδασε οικονομικά και μουσική. Στο Ελληνικό Ωδείο έκανε μαθήματα κιθάρας με τον σολίστα Γεράσιμο Μηλιαρέση και θεωρητικά με τον μαέστρο Διαμαντή Διαμαντόπουλο υπό τη διεύθυνση και με την παρότρυνση του οποίου συμμετείχε στη χορωδία του Αμερικανικού κολλεγίου Ελλάδος για τρία χρόνια.. Από το 1987-1997 εγκαταλείπει τη μουσική και ασχολείται συστηματικά με τη ζωγραφική φορητών εικόνων και τοιχογραφιών εργαζόμενος σε ναούς της Ελλάδος και της Νοτίου Ιταλίας. Στη μουσική επιστρέφει το 1997 κάνοντας μαθήματα κρουστών και παράλληλα συμμετέχει μαζί με την Λουκία Κωνσταντάτου σε διάφορα μουσικά σύνολα ερμηνεύοντας «Λόγια μουσική της Πόλης» (οθωμανική μουσική), μικρασιατικό τραγούδι αλλά και διάφορα παραδοσιακά ελληνικά. Συμμετέχει επίσης σαν ισοκράτης και κανονάρχης σε συναυλίες και ηχογραφήσεις συνεργαζόμενος με τις βυζαντινές χορωδίες του Λ. Αγγελόπουλου, του Γ. Ρεμούνδου και του Κ.

Αγγελίδη. Απο το 1993 μέχρι το 2007 επισκέπτεται τακτικά την περιοχή της Καλαβρίας διενεργώντας σεμινάρια και εκθέσεις ζωγραφικής ενώ εικονογραφεί μαζί με συνεργάτες του.. Από το 2003 ξεκινά μαζί με το Βαγγέλη Παπαγεωργίου και την Αναστασία Δουλφή το συγκρότημα Encardia που ασχολείται συστηματικά μέχρι σήμερα με τη μουσική παράδοση και τον πολιτισμό της Νοτίου Ιταλίας, μέσα από αναρίθμητα ταξίδια και συνεργασίες με μουσικούς της περιοχής.. Από το 2012 μέχρι σήμερα ασχολείται συστηματικά με την ομάδα κρουστών της θεραπευτικής κοινότητας “παρέμβαση” του ΚΕΘΕΑ. Ενώ το 2017 ξεκίνησε το πρόγραμμα Vox et Sonis, Στο τέλος του 2018 με το Στ. Χατζηαναγνώστου δημιούργησαν τη μουσική ομάδα alcedo folk band που παρουσιάζει ένα ευρύ ρεπερτόριο από μουσικές του κόσμου με μια σύγχρονη, αποκαλυπτική οπτική.

Εισήγηση από τον Κώστα Κωνσταντάτο στην εκδήλωση «Ιστορικές και Πολιτισμικές διαδρομές στην Μεσόγειο»

Μια διαπολιτισμική διαδρομή στην καρδιά της Μεσογείου

Η ιδέα για την οποία θα σας μιλήσω μου γεννήθηκε ακριβώς 20 χρόνια πριν. Τότε βρισκόμουν πολύ συχνά στις περιοχές της Καλαβρίας, στη Νότια Ιταλία, με την ιδιότητα του αγιογράφου. Με με τους συνεργάτες μου ζωγραφίζαμε στους τοίχους της ιστορικής μονής του Αγίου Ιωάννου Θεριστή κοντά στην ιστορική και με έντονο βυζαντινό παρελθόν πόλη του Stilo. Και ήταν ένα θαύμα για μένα κάθε φορά που βρισκόμασταν σε κάποια πλατεία η σε κάποιο σπίτι η σε κάποιο γλέντι, που μας καλούσαν συχνά, και ζούσαμε ανάμεσά τους βραδιές και μεσημέρια γεμάτα με μουσική και χορό. Μουσικές και τραγούδια παραδοσιακά που λίγο πολύ όλοι γνώριζαν και συμμετείχαν με τον ένα η τον άλλο τρόπο. Άνθρωποι απλοί, μεσογειακοί, της παρέας και του κρασιού, που μας έκαναν να νοιώθουμε σαν να είμασταν κι εμείς από πάντα ένα κομμάτι της δικής τους κοινωνίας. Εγώ μάλιστα μαζί με τη γυναίκα μου, παιδιά της Αθήνας, που παραπονιόμασταν γιατί δεν είχαμε γεννηθεί η και μεγαλώσει σε χωριό, στα χωριά της Καλαβρίας αισθανθήκαμε ότι βρήκαμε έναν τόπο για να επιστρέφουμε, μια ρίζα που μας «υιοθέτησε».

Τότε λοιπόν γεννήθηκε η περίφημη ιδέα!!! Να δημιουργηθεί στην Ελλάδα μια μουσική ομάδα, ένα γκρουπ, που θα παίζει τραγούδια από τις περιοχές αυτές του Ιταλικού Νότου. Ήθελα έτσι να μεταφέρω στον τόπο μου και τους δικούς μου ανθρώπους τα συναισθήματα της αγάπης, της φιλοξενίας αλλά και της αυθεντικής λαϊκής κουλτούρας και ευγένειας που βιώναμε εκεί, ανάμεσα στις ζωές των ντόπιων.

Είναι γνωστό ότι στην Καλαβρία και την Απουλία, τις δύο αυτές περιοχές του Ιταλικού νότου, υπάρχουν τα λεγόμενα ελληνόφωνα χωριά, δηλαδή χωριά η κωμοπόλεις σήμερα, όπου διατηρείται η ελληνική διάλεκτος και οι κάτοικοι αν και Ιταλοί υπήκοοι, επικαλούνται την ελληνική τους καταγωγή από την εποχή του Ομήρου.

Τραγούδια λοιπόν με ιδιαίτερο τοπικό μουσικό ιδίωμα, σε στίχους της πολύ γοητευτικής αυτής ελληνο-λατινικής διαλέκτου απετέλεσαν την αρχική έμπνευση και ιδέα που στηρίχτηκε και δημιουργήθηκε το ελληνικό συγκρότημα encardia.

Η συνάντησή μου με τον Βαγγέλη Παπαγεωργίου και την Αναστασία Δουλφή το Δεκέμβριο του 2003 υπήρξε καθοριστική αλλά και η αρχή μιας πορείας που ακόμα συνεχίζεται. Ο πρώτος χαρισματικός μουσικός και δεξιότηνης του ακορντεόν με ασυγκράτητες ιδέες, όρεξη για δημιουργία και μεγάλη αγάπη για αυτήν τη μουσική παράδοση. Η δεύτερη μια κοπέλα με απλή λαϊκή φωνή με γήινα ηχοχρώματα και πλούσιο ταπεραμέντο. Και οι δύο πίστεψαν αμέσως στο όραμά μου και αρχίσαμε το ταξίδι.

Μια βασική και πολύ σημαντική αφετηρία μας ήταν ο μνημειώδης δίσκος βινυλίου που είχε κυκλοφορήσει στην Ελλάδα το 1983 με τίτλο «η ελληνική μουσική παράδοση της Κάτω Ιταλίας» από το Πελοποννησιακό λαογραφικό ίδρυμα με καταγραφές και επιμέλεια που είχαν πραγματοποιήσει επί τόπου στην Καλαβρία Σικελία και Απουλία ο Λάμπρος Λιάβας και ο Νίκος Διονυσόπουλος.

Αυτό που έχει όμως μεγάλη σημασία και θέλω να το αναφέρω, είναι το ότι από την πρώτη στιγμή μας απασχόλησε με το Βαγγέλη το πως θα αντιμετωπίσουμε το υλικό και τα αυθεντικά τραγούδια που είχαμε ήδη στα χέρια μας. Συμφωνήσαμε αμέσως ότι τα τραγούδια αυτά δεν μπορούμε αλλά και δεν έχει απολύτως κανένα νόημα να προσπαθήσουμε να τα αποδώσουμε όπως είναι και όπως παίζονται από τους ντόπιους λαϊκούς μουσικούς. Ο δρόμος ήταν ένας. Να δημιουργήσουμε έναν νέο ήχο που να μπορεί να ενώσει και να παντρέψει τα δικά μας ακούσματα από το ελληνικό μουσικό τοπίο με τους ήχους, τους ρυθμούς και όλη την ενέργεια του πολιτισμού των ελληνοφώνων περιοχών του Ιταλικού νότου. Έτσι ξεκινήσαμε. Στη συνέχεια προστέθηκαν στην ομάδα μας ο σολίστας δεξιότηνης της κιθάρας Μιχάλης Κονταξάκης και ο εξ' ίσου χαρισματικός μουσικός στο κόντρα μπάσο Δημήτρης Τσεκούρας. Μερικά χρόνια αργότερα στην παρέα μπήκε και η εξαιρετική μουσικός-τραγουδίστρια Ναταλία Κωτσάνη.

Από την πρώτη βέβαια χρονιά είχαμε ξεκινήσει, και συνεχίζουμε μέχρι σήμερα, τα ταξίδια στην Κάτω Ιταλία και τις συνεργασίες με ντόπιους μουσικούς, χτίζοντας μια σπουδαία γέφυρα πολιτισμού και απολαμβάνοντας μια εμπειρία ζωής ανεκτίμητη.

Βλέποντας λοιπόν την πορεία μας μετά από δέκα οκτώ χρόνια, έχοντας πραγματοποιήσει κάποιες χιλιάδες εμφανίσεις παντού στην Ελλάδα, την Ιταλία και Κύπρο αλλά και σε άλλες χώρες στην Ευρώπη, ακόμα και στην Αλγερία, με έξι δίσκους στις αποσκευές μας και ένα βραβευμένο ντοκιμαντέρ σε σκηνοθεσία του Άγγελου Κοβότσου, έχω να πω και να καταθέσω τα εξής: Οι encardia εμπνέονται και έχουν σαν αφετηρία τη

συγκεκριμένη μουσική και πολιτιστική παράδοση. Όμως η μουσική που παίζουν είναι πρωτότυπη και έχει καθαρά μεσογειακό και λαϊκό χαρακτήρα. Εκτός από διασκευές με σύγχρονο τρόπο των παραδοσιακών τραγουδιών της περιοχής, στο ρεπερτόριό τους εμφανίζονται και νέες συνθέσεις και τραγούδια με νεοελληνικό στίχο αλλά και στίχο στη διάλεκτο των ελληνοφώνων της Απουλίας. Τέλος, οι άνθρωποι που μας ακολουθούν, έχουν μάθει μαζί μας να αγαπούν όχι μόνο τις περιοχές της Νότιας Ιταλίας, αλλά ολόκληρο τον πλούτο των πολιτισμών της Μεσογείου.

Μαρία Παπαδήμα

Βιογραφικό σημείωμα

Η Μαρία Παπαδήμα είναι μεταφράστρια και μεταφρασεολόγος. Σπούδασε Γαλλική Φιλολογία, Συγκριτική Γραμματολογία και Μετάφραση στην Αθήνα, το Παρίσι, τις Βρυξέλλες και τη Λισαβόνα. Εργάστηκε επί μια δεκαετία ως μεταφράστρια στο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σήμερα είναι καθηγήτρια στο Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του ΕΚΠΑ. Έχει συμμετάσχει σε διεθνή συνέδρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Κείμενά της έχουν δημοσιευθεί σε περιοδικά και συλλογικούς τόμους. Έχει μεταφράσει ένα μεγάλο μέρος του έργου του Φερνάντο Πεσσόα καθώς και έργα των Μασάντο ντε Ασίς, Σίκο Μπουάρκε, Λόμπο Αντούνες, Σάμουελ Μπέκετ, Κώστα Αξελού, Μπλαιζ Σαντράρ, Μπορίς Βιάν, Οκτάβιο Πας κ.ά. Το 2008 τιμήθηκε με το Κρατικό Βραβείο Λογοτεχνικής Μετάφρασης για το Βιβλίο της Ανησυχίας του Φ. Πεσσόα και το 2018 με το παράσημο του Ιππότη του Ακαδημαϊκού Φοίνικα της Γαλλικής Δημοκρατίας. Το 2012 εκδόθηκε η μελέτη της Τα πολλαπλά κάτοπτρα της μετάφρασης ενώ το 2021 επιμελήθηκε το συλλογικό τόμο Πολίτες της Βαβυλωνίας με θέμα «Οι μεταφραστές και ο λόγος τους».

Εισήγηση από την Μαρία Παπαδήμα στην εκδήλωση «Ιστορικές και Πολιτισμικές διαδρομές στην Μεσόγειο»

Η Μεσόγειος της μετάφρασης

Περιφέρομαι μεταφραστικά χρόνια τώρα στη λεκάνη της Μεσογείου. Τα ταξίδια αλλεπάλληλα, οι γνωριμίες πολλές, οι διασταυρώσεις γόνιμες. Σπούδασα τη γαλλική γλώσσα και φιλολογία, μετέφρασα γαλλική λογοτεχνία σύγχρονη και κλασσική, και η γαλλική γλώσσα και κουλτούρα υπήρξε για μένα ένα παράθυρο απ' όπου αντίκρυσαν έναν ευρύτερο ορίζοντα από αυτό που μου προσέφερε η μητρική μου γλώσσα, τα ελληνικά. Γνώρισα τον Πορτογάλο ποιητή Φερνάντο Πεσσόα από τον σπουδαίο Ιταλό συγγραφέα, Αντόνιο Ταμπούκι που υπήρξε μεταφραστής του στα ιταλικά και εξέχων μελετητής του, τον πρωτοδιάβασα στις γαλλικές εκδόσεις Bougeois, πριν επιχειρήσω την εκμάθηση της πορτογαλικής γλώσσας και τον ανάπλου του ποταμού για να φτάσω στις πηγές του έργου του. Κι από κει, από την Πορτογαλία, που παρότι γεωγραφικά δεν βρέχεται από τη Μεσόγειο θάλασσα, αλλά ως μέρος της ιβηρικής χερσονήσου ακούει έστω από μακριά τον φλοίσβο της, βρέθηκα στην Αφρική, στη Μοζαμβίκη και στην Αγκόλα με τον μεγάλο συγγραφέα Αντόνιο Λόμπο Αντουνες που το έργο του στοιχειώνουν οι αποικιακοί πόλεμοι της Πορτογαλίας. Στη συνέχεια γνώρισα την μετα-αποικιακή εποχή της Αγκόλας μέσα από τον πολλά υποσχόμενο Αγκολέζο συγγραφέα, τον Οντζάκι, μεταφράζοντας το έργο του *Οι διάφανοι*.

Τελευταία μου μεταφραστική δουλειά που εδραιώνει και την άποψή μου ότι ακόμη κι αν γεωγραφικά η Πορτογαλία δεν ανήκει στην Μεσόγειο, μέσα από μια ευρύτερη οπτική, πολιτισμικά είναι ενταγμένη σε αυτήν -αν λάβουμε υπόψη μας ότι ιδρυτής της Λισαβόνας είναι ο Οδυσσεάς εξ ου και το όνομά της-, είναι η συλλογή του σύγχρονου Πορτογάλου ποιητή Joao Luis Barretto Guimarães η οποία φέρει ως τίτλο ακριβώς τη λέξη Μεσόγειος. Ο ποιητής διατρέχει με τους στίχους του τα περισσότερα κράτη της Μεσογείου, αρχής γενομένης από την Γαλλία, συνεχίζει με την Ιταλία, την Ιταλία, την Ελλάδα, το Ισραήλ, το Μαρόκο, την Τουρκία, τη Μάλτα, την Αίγυπτο, επικεντρωνόμενος σε δυο από τους παλαιότερους πολιτισμούς της, τον ελληνικό και τον ρωμαϊκό. Η συλλογή ανοίγει και κλείνει με μια φράση του σπουδαίου Κροάτη διανοούμενου Predrag Matvejević (1932-2017) από το βιβλίο του Μεσογειακό υμνολόγιο. Λέει λοιπόν στην αρχή: *“Δεν γνωρίζουμε με σιγουριά μέχρι πού φτάνει η Μεσόγειος”* και κλείνει:

«Οι σοφοί της Αρχαιότητας δίδασκαν ότι τα όρια

της Μεσογείου είναι εκεί όπου σταματάει η ελια».

Ήταν μια ξεχωριστή εμπειρία για μένα να μεταφράσω αυτό το βιβλίο, γιατί μέχρι τώρα είχα να μεταφέρω στη γλώσσα μου άλλους πολιτισμούς, μερικές φορές αρκετά ξένους ως και εξωτικούς, αναφέρομαι στην πορτογαλόφωνη Αφρική μέσα από τα βιβλία των Αντουνες και Οντζάκι, ενώ τώρα είχα να αντιμετωπίσω την ιδιαίτερη πρόκληση να μεταγράψω στα ελληνικά, πράγματα οικεία, της άμεσης πραγματικότητας ή της βιωμένης ιστορίας, ελληνικά, ρωμαϊκά, καθώς και της εγγύτερης Μεσογείου, ιδωμένα από ένα ξένο μάτι και ειπωμένα σε μια άλλη γλώσσα που βέβαια διατηρεί έντονη την λατινική καταγωγή της. Αυτή η επανοικειοποίηση των τόπων, της ιστορίας, των εικόνων, των ονομάτων, μέσω της μετάφρασης, όπου παρελαύνουν ο Ιπποκράτης, η Κως, η Μύκονος, η Οία, και άλλα τοπόσημα, ήρωες και μύθοι, εμπειρείχε ασφαλώς τον κίνδυνο μιας ακούσιας και ασυνείδητης προσάρτησης, μιας και βρισκόμαστε στα πατρογονικά εδάφη, τον κίνδυνο να μην συνυπολογίσουμε την ξένη ματιά, να μην αποδώσουμε πιστά την καταγραφή της μεσογειακής πραγματικότητας, την ιστορία και τη μυθολογία της μέσα από μια άλλη συνείδηση, να παρασυρθούμε από τις δικές μας κυρίαρχες εικόνες, το δικό μας βίωμα. Διπλός αγώνας λοιπόν για μια Μεσόγειο δική μας και ξένη, που εξακολουθεί να εμπνέει, τροφοδοτώντας με το παρελθόν της ένα παρόν που ανήκει σε όλους όσοι αφουγκραζόμαστε τον ιδιαίτερο παφλασμό των κυμάτων της σε όλες τις λαλιές που αντηχούν οι όχθες της.

Κώστας Φέρρης

Βιογραφικό σημείωμα

Ο Κώστας Φέρρης σπούδασε στην Αμπέτειο Σχολή και στη Δραματική Σχολή του Τάκη Τσάκωνα στο Κάιρο, στην Ανωτέρα Σχολή Κινηματογράφου στην Αθήνα, και συνέχισε τις σπουδές του στη Ναντέρ και στη Σορβόνη. Απ' το 1957 εγκαθίσταται στην Ελλάδα, και δουλεύει ως βοηθός σκηνοθέτης σε περισσότερες από 60 ταινίες μυθοπλασίας. Συνεργάζεται, ανάμεσα σε άλλους, με τους Μιχάλη Κακογιάννη, Νίκο Κούνδουρο, Τάκη Κανελλόπουλο, Άντριου Μάρτον, Ρόμπερτ Άλντριτς, Έντουαρντ Μολινάρο, Ρίτσαρντ Σαραφιάν, Ρίτσαρντ Γουίλσον κ.ά. Εντάσσεται στην ομάδα έρευνας για το ρεμπέτικο τραγούδι, και συγχρόνως συμβάλει στη δημιουργία της Ομάδας για την ανανέωση του Ελληνικού Κινηματογράφου. Το 1961, σκηνοθετεί την πρώτη του ταινία μικρού μήκους, Το 1965 σκηνοθετεί την πρώτη του ταινία μεγάλου μήκους, «Μερικές το

προτιμούν χακί». Στο Παρίσι συμμετέχει ενεργά στο κίνημα του Μάη του 1968. Το σενάριο της ταινίας του Jean-Daniel Pollet “Le Sang”, το λιμπρέτο της όπερας “L’ Opera des oiseaux” με μουσική του Antoine Duhamel και το ροκ-ορατόριο «666» του Βαγγέλη Παπαθανασίου (Aphrodite’s Child) σφραγίζουν την Παρισινή του περίοδο. Μετά την επιστροφή του στην Ελλάδα, το 1973, σκηνοθετεί τις ταινίες: «Η Φόνισσα», 1974, «Προμηθέας σε δεύτερο πρόσωπο», 1975, «Δυο φεγγάρια τον Αύγουστο», 1978, «Ρεμπέτικο», 1983 (Αργυρή Άρκτος Φεστιβάλ Βερολίνου 1984, Ειδικό Βραβείο της Επιτροπής στη Βαλέντσια 1984 και Μεγάλο Βραβείο Φεστιβάλ Αλεξάνδρειας, 1985), και «Oh Babylon», 1988, καθώς και εννέα τηλεοπτικές σειρές, για την Ελληνική τηλεόραση.. Εξέδωσε το μυθ-ιστόρημα «Ρεμπέτικο» στις εκδόσεις Λιβάνη, και την πρώτη Γενική

Θεωρία του Κινηματογράφου με τον τίτλο «Η Αλημεία του Σινεμά». Οι ταινίες τους έχουν συγκεντρώσει συνολικά περισσότερα από 80 βραβεία και διακρίσεις, ενώ στο Φεστιβάλ της Σμύρνης του απενεμήθη το βραβείο Life-Time Achievement. Στην μονογραφία «Κώστας Φέρρης» της Εταιρίας Ελλήνων Σκηνοθετών, χαρακτηρίζεται ως «ο πλέον πολυπράγμων Αναγεννησιακός σκηνοθέτης της Ευρώπης».

Εισήγηση από τον Κώστα Φέρρη στην εκδήλωση «Ιστορικές και Πολιτισμικές διαδρομές στην Μεσόγειο»

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΣΤΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΩΝ, Ο Κινηματογράφος ενός Αιγυπτιώτη Έλληνα

Αν η Ελλάδα ήταν το όνειρό μας, η Αίγυπτος είναι η ψυχή μας.

Μόλις είχα τελειώσει την πρώτη μορφή του σεναρίου μου, όπου ένα παιδί μεγαλώνει στο Κάιρο, με τ' όνειρό να πάει στην Ελλάδα. Ένας φίλος μου ζήτησε την άδεια να το δώσει στη μάνα του, που ήταν Αιγυπτίτισσα, να το διαβάσει. Την άλλη μέρα μου είπε πως η μητέρα του έκλαιγε από την αρχή ως το τέλος, αλλά της έμεινε μία απορία: Πως γίνεται να ονειρεύεται κανείς την Ελλάδα, όταν εκείνη έχει ένα μόνο όνειρο: Να επιστρέψει στην Αίγυπτο;

Ταραγμένος, αλλά και κάνοντας χιούμορ, είπα στον φίλο μου να της πει πως αυτό θα είναι το No 2 της ταινίας.

Όμως μ' αυτό το επεισόδιο, συνειδητοποίησα την πραγματική σχέση μας με τις δύο αυτές χώρες: Όταν η Ελλάδα ήταν το όνειρό μας, η Αίγυπτος ήταν η ψυχή μας. Κι όταν το όνειρο έγινε πραγματικότητα, από τότε ψάχνουμε να ξαναβρούμε την ψυχή που χάσαμε. L' éternel retour, θα λέγαν οι Γάλλοι, η συνεχής αστάθεια ανάμεσα στο εδώ και το απέναντι, ή το εδώ κι αυτό που άφησες πίσω σου. Είναι η μοίρα των ανθρώπων που έχουν περισσότερες από μία ρίζες.

Για να κάνεις μια κινηματογραφική ταινία, η πραγματική εικόνα (φωτορεαλιστική θα λέγαμε σήμερα) της κοινωνίας του παρόντος, δεν σ' αφήνει ν' απογειωθείς. Έτσι, έρχεται να υποκαταστήσει τη φαντασία, η Μνήμη. Συνήθως της παιδικής και της εφηβικής ηλικίας.

Και σ' ό,τι αφορά την όραση, οι συγκεκριμένες εικόνες μπορούν να ξαναβρούν την διάχυση (halo) της μνήμης-και της φαντασίας. Σ' ό,τι αφορά την ακοή όμως, η μνήμη απλώνεται σε μια μεγάλη ποικιλία ήχων. Από το ντελάλημα του πλανόδιου πωλητή, ως τη φωνή και την τάμπλα του μουσσαχαράτι. Από τον στεναγμό «για ραμπ!» του χαγκ Ασούρ, ως το «Αλλάχ ου Άκμπαρ» του μουεζίνη. Αλλά και το «Αι γενεαί πάσαι» σε δυτικού τύπου τριφωνία, ως τις άριες από όπερες που ακούγαμε την Κυριακή το πρωί στο ραδιόφωνο.

Πως όμως να εκφράσεις τις άλλες τρεις αισθήσεις, την μεθυστική υγρασία του Νείλου, τις ευωδίες από τις γαζίες και τα φύλια, τη μυρουδιά της κουζμπάρα που ψήνεται; Ένας φίλος, κάνοντας πλάκα, μου είπε τι ωραία που θάτανε να βλέπεις μια ταινία, τρώγοντας μια φουλάδα αντί για ποπ κορν... Αλλά δεν είναι αστείο. Οι τρεις αυτές αισθήσεις, δεν έχουν άλλο τρόπο να αποδοθούν παρά με την ερμηνεία στα πρόσωπα των ηθοποιών. Κρύο ή ζέστη, χαρά μιας αναγνώρισης ή θλίψη ενός αποχωρισμού, ικανοποίηση από ένα γεύμα ή μιαν επιτυχία, όλα αυτά, «δια της μιμήσεως» για να θυμηθούμε και τον Αριστοτέλη, παραπέμπουν τόσο στη μνήμη των αισθήσεων, όσο και στις μνήμες της ζωής μας.

Εδώ φτάσαμε να επικεντρώσουμε στο βασικό κίνητρο μιας κινηματογραφικής ταινίας, αυτό δηλαδή που οι Αμερικάνοι ονομάζουν driving character. Που είναι, στην ουσία, η ίδια η κίνηση, η ίδια η ζωή, ο ίδιος ο άνθρωπος, ο ίδιος ο ηθοποιός. Καλά είναι και τα ωραία σκηνικά και κοστούμια, καλοί κι οι πολύχρωμοι ή μαυτόασπροι φωτισμοί, καλές και οι ρομποτικές κινήσεις της μηχανής, αλλά τι το θες! Αν δεν δεις το πρόσωπο του κοριτσιού ή του αγοριού, να πάλλεται, να συγκινείται, να γελάει ή να κλαίει, ν' ανυπομονεί και ν' απογοητεύεται, αλλά κυρίως να ερωτεύεται, ναι, να ερωτεύεται συνήθως με απελπισία! Αν δεν τα δεις όλα αυτά σε μια ταινία, η ταινία δεν έχει ζωή. Γιατί η ζωή στην κινηματογράφο, διέπεται από το αρχετυπικό δίδυμο Έρωτος-Θάνατος.

Συνειδητά ή ασυνείδητα, σ' όλες τις ταινίες μου, διαχέεται μία «αιγυπτιακή» ή «αιγυπτιώτικη» αίσθηση, κατά κύριο λόγο από τον χαρακτήρα των ρόλων και των ηθοποιών. Σε μια περίπτωση μάλιστα («Δυο φεγγάρια των Αύγουστο») ο βασικός χαρακτήρας μου ήταν τόσο γνώριμος, που πίστευα πως έκανα (επιτέλους) μια κωμωδία! Η απογοήτευσή μου ήταν μεγάλη, όταν προβλήθηκε στην Ελλάδα. Η ταινία άρεσε πολύ, αλλά αντιμετωπίστηκε (ακόμα κι από τους κριτικούς) ως ένα... ποιητικό δράμα.

Η καρδιά μου πήγε στη θέση της, όταν είδα την ταινία στο (γεμάτο από κόσμο) Ράντιο Σίτυ του Καΐρου. Το γέλιο και τα χειροκροτήματα ενθουσιασμού, ήσαν τόσο πυκνά, όσο σε μια πολύ καλή κωμωδία. Και τότε κατάλαβα: Είχα κάνει μια ταινία πάνω στον χαρακτήρα των Αιγυπτίων, και των Αιγυπτιωτών.

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΟΣ

Πέρσα Κουμούτση

Συγγραφέας και μεταφράστρια λογοτεχνίας

Η Πέρσα Κουμούτση είναι πεζογράφος και μεταφράστρια λογοτεχνίας. Γεννημένη στο Κάιρο της Αιγύπτου, ήρθε στην Ελλάδα αφού ολοκλήρωσε τις σπουδές της στο Πανεπιστήμιο του Καΐρου ενώ από το 1992 ασχολείται επαγγελματικά με την λογοτεχνική μετάφραση από τα αραβικά και τα αγγλικά. Εκτός από τα προσωπικά της μυθιστορήματα, έχει μεταφράσει από τα αραβικά 15 έργα του Αιγύπτιου βραβευμένου με Νόμπελ συγγραφέα Ναγκίμπ Μαχφούζ, καθώς και έργα άλλων επιφανών Αιγύπτιων και Αράβων πεζογράφων και ποιητών. Μεταξύ άλλων, η βιβλιογραφία της περιλαμβάνει την πρώτη Ανθολογία Σύγχρονης Αραβικής Ποίησης για την οποία έλαβε Βραβείο της Ελληνικής Εταιρείας Μεταφραστών Λογοτεχνίας. Για το συνολικό της έργο της έχει απονεμηθεί το Διεθνές Βραβείο Καβάφη, ενώ έχει λάβει ειδική διάκριση από το Τμήμα Ελληνικών και Ιταλικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Al-Azhar. Έχει επίσης διακριθεί για τη συμβολή της στη προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου μεταξύ Δύσης και Ανατολής. Έχει δημοσιεύσει 8 μυθιστορήματα.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΡΑΜΗΤΡΟΥ

Διαχείριση έργων CulturePolis

Η Ελευθερία Καραμήτρου είναι κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος σε Σπουδές Πολιτιστικής Κληρονομιάς (Master of Arts in Cultural Heritage Studies) από το University College of London και πτυχιούχος του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας με κατεύθυνση στην Αρχαιολογία της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Έχει εργασιακή εμπειρία ως διοικητική βοηθός και transfer representative σε τουριστικές εταιρίες. Επί του παρόντος εργάζεται στην CulturePolis ως διαχειρίστρια έργων και είναι υπεύθυνη της γραμματείας του Κέντρου Ελληνικής και Αραβικής Λογοτεχνίας και Πολιτισμού. Η Ελευθερία ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για θέματα που σχετίζονται με την σχέση του πολιτισμού, της ανάπτυξης και του τουρισμού.

Χάλεντ Ραούφ.

Μεταφραστής ελληνικής λογοτεχνίας.

Ο Χάλεντ Ραούφ γεννήθηκε στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου. Σπούδασε Ιστορία και Αρχαιολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και θέατρο στην Ελλάδα και στις ΗΠΑ. Είναι διδάκτορας ιστορίας στο πανεπιστήμιο του Chicago, με το οποίο συνεργάζεται ως ερευνητής. Ασχολείται επαγγελματικά με την μετάφραση ελληνικής λογοτεχνίας (Καζαντζάκη, Δ.Δημητριάδη, Κ. Πολίτη, Γ. Ρίτσο, Σ. Τσίρκα, Θ. Γρηγοριάδης, Π. Κουμούτση, Ε.Σωτηροπούλου κ.). Από τα Αγγλικά έχει μεταφράσει στην Αραβική γλώσσα (George Bernard Shaw , Tennessee William , Samuel Beckett) και το African Theatre and Performance του "Kene Igweonu". Συνεργάζεται με το Εθνικό Κέντρο Μετάφρασης, τον Οργανισμό Βιβλίου της Αιγύπτου και το Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού Παράρτημα Αλεξανδρείας.

ΞΑΝΘΙΠΗ ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗ

Διαχείριση Έργων CulturePolis

Η Ξανθίπη Κοντογιάννη είναι κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου στη διαχείριση κληρονομιάς από το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών και το Πανεπιστήμιο του Κεντ, καθώς και πτυχίο στα Μαθηματικά από το Πανεπιστήμιο Αθηνών. Έχει εργασιακή εμπειρία ως εκπαιδευτής μουσείων και συντονίστρια πολιτιστικών πρωτοβουλιών και εκδηλώσεων και έχει συνεργαστεί με διάφορα μουσεία, ιδρύματα και δήμους στην Ελλάδα και την Ιταλία. Επί του παρόντος, εργάζεται στην CulturePolis ως διαχειρίστρια έργων. Είναι επίσης η δημιουργός της ομάδας νέων "astrotheasis». Η Ξανθίπη ασχολείται πλήρως με τον πολιτιστικό τομέα και ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για θέματα που σχετίζονται με την αστρονομική πολιτιστική κληρονομιά.

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΡΑΒΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Μια πρωτοβουλία κατανόησης του "Άλλου" μέσω της λογοτεχνίας και του πολιτισμού

Το Κέντρο Ελληνικής και Αραβικής Λογοτεχνίας και Πολιτισμού (Κ.Ε.Λ.Α.Λ.Π.) δημιουργήθηκε το 2020 ως μια νέα, αυτόνομη, πρωτοβουλία υπό την αιγίδα της αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας CulturePolis.

Σκοπός του Κ.Ε.Λ.Α.Λ.Π. είναι η προώθηση και η ενίσχυση μιας ανοικτής σε όλους προσπάθειας μελέτης των δύο πολιτισμών για την καλύτερη κατανόηση «του τι μας ενώνει, παρά εκείνων που μας χωρίζουν» μέσα από την έρευνα, ανάλυση, συζήτηση και τον διάλογο, καθώς και στοχευμένες δράσεις και προγράμματα για την ενημέρωση / ευαισθητοποίηση ειδικών και κοινού σε θέματα ελληνικής και αραβικής λογοτεχνίας, ποίησης και γλώσσας.

Λίγα λόγια για την CulturePolis...

Η CulturePolis είναι οργάνωση της κοινωνίας των πολιτών με έδρα την Κέρκυρα με τη νομική μορφή αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας (α.μ.κ.ε) και δραστηριοποιείται από το 2006 κυρίως στην Ευρώπη και Μεσογειακή Λεκάνη συμπληρώνοντας 15 χρόνια συνεχούς δράσης. Βασικός σκοπός της CulturePolis είναι η συμβολή στην ενημέρωση / ευαισθητοποίηση φορέων και κοινού και επαγγελματιών σε θέματα που καλύπτουν τέσσερις βασικούς τομείς: Τέχνες & Πολιτισμός - Βιωσιμότητα & Περιβάλλον - Κοινωνική & Πολιτική Καινοτομία και Περιφερειακή Ανάπτυξη. Οι δράσεις της καλύπτουν ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων όπως ερευνητικές, αναπτυξιακές, εκπαιδευτικές, ενημερωτικές κ.ά. αλλά αναδεικνύουν τρεις κυρίως διαστάσεις:

- α) Την προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου ως μοχλού κοινωνικής συνοχής και ένταξης με ιδιαίτερη έμφαση στην οικοδόμηση ισχυρών σχέσεων μεταξύ διαφορετικών πολιτισμών με έμφαση στις σχέσεις μεταξύ του ελληνικού και του αραβικού κόσμου
- β) Την προώθηση του πολιτιστικού τουρισμού και τις σχέσεις του με την πολιτιστική κληρονομιά σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο
- γ) Την ενδυνάμωση δομών & ανάπτυξη ικανοτήτων για τον Πολιτιστικό και Δημιουργικό Τομέα, στηρίζοντας τους δημιουργικούς επαγγελματίες στην άνοδο του επιπέδου τους σε επιχειρηματικότητα, μάρκετινγκ και ψηφιακή αναβάθμιση.

Η CulturePolis επιτυγχάνει αυτούς τους φιλόδοξους στόχους κυρίως μέσω πόρων από εθνικά, ευρωπαϊκά και διεθνή ανταγωνιστικά προγράμματα, θεωρώντας πάντοτε την εμπλοκή πολιτών και διακυβευτών ως ένα θεμελιώδη πυλώνα για επιτυχημένες πρωτοβουλίες.

Μάθετε περισσότερα για το Κ.Ε.Λ.Α.Λ.Π.

Ιστότοπος Κ.Ε.Λ.Α.Λ.Π.: www.kelalp.org

Ιστότοπος CulturePolis: culturepolis.org

Σελίδα Facebook Κ.Ε.Λ.Α.Λ.Π.: www.facebook.com/kelalp.center

Κανάλι YouTube: <https://bit.ly/3s0rCK4>

Επικοινωνήστε μαζί μας!

Γραμματεία Κ.Ε.Λ.Α.Λ.Π.

e-mail: kelalp@culturepolis.org

Τηλ.: +30 6980 824389

K.E.L.A.L.P.

Κέντρο Ελληνικής και Αραβικής Λογοτεχνίας και Πολιτισμού
Center of Greek and Arabic Literature and Culture
مركز الأدب اليوناني والعربي

Culture
polis